

**UNIVERZITA KARLOVA**

**Pedagogická fakulta**

**Katedra české literatury**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Fikční světy románů Timothée de Fombella a jejich didaktické využití**

Fictitious Worlds of Timothée de Fombelle's Novels And Their Use in  
Didactics

Bc. Aneta Dordová

**Vedoucí práce:** Mgr. Štěpánka Klumparová, Ph.D.

**Studijní program** Učitelství pro střední školy

**Studijní obor** ČJ-FJ

**2018**

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Fikční světy románů Timothée de Fombella a jejich didaktické využití* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 12. 2018

.....  
Aneta Dordová

Děkuji vedoucí práce Mgr. Štěpánce Klumparové, Ph. D., za odborné vedení, poskytnutí cenných rad a trpělivost, a Mgr. Pavle Danielkové ze ZŠ náměstí Svobody 2 v Praze za odučení jedné z příprav a její reflexi.

Také bych chtěla poděkovat své sestře za podporu během studia.

## **Abstrakt**

Tato diplomová práce je věnována románům *Tobiáš Lolness*, *Vango* a *Dva životy pana Perla* od Timothée de Fombella, současného francouzského spisovatele pro děti a mládež. Cílem práce je poukázat na možnosti využití těchto děl ve výuce literatury na druhém stupni základní školy. Součástí práce je literárně teoretická analýza vybraných aspektů děl, popis vlastních zážitků z četby románů, dále tři úryvky z románů, jejich didaktický potenciál a modelové přípravy na vyučovací hodiny, a to podle třífázového modelu učení E-U-R a pomocí metod rozvíjejících porozumění textu a kritické myšlení (RWCT). Každá příprava je opatřena didaktickým komentářem. Příprava na práci s textem z *Tobiáše Lolnesse* byla ověřena v praxi a poté reflektována vyučující. Práce obsahuje rovněž ukázky práce žáků. Bylo zjištěno, že Fombellovy romány vykazují mnohé společné znaky, jimiž by se dal definovat jeho styl, a také, že mají potenciál zaujmout dospívajícího čtenáře, jelikož pojednávají o tématech, které jej vzhledem ke stádiu jeho psychického vývoje zajímají.

## **Klíčová slova**

Timothée de Fombelle, Tobiáš Lolness, Vango, Dva životy pana Perla, literatura pro děti a mládež, didaktika literatury, didaktický potenciál textu, čtenářský zážitek

## **Abstract**

This thesis deals with three novels written by a contemporary French writer of literature for children and young adults, Timothée de Fombelle: *Toby Alone*, *Vango* and *The Book of Perle*. The aim of this thesis is to define options of incorporation of these novels into literature lessons in higher grade classes of the elementary school. The thesis consists of a theoretical analysis of chosen aspects of the novels, description of subjective experience with reading the books, three excerpts from the novels, their didactic potential and model preparations for the lessons. The model lesson preparation includes the three-phase E-U-R learning model as well as the methods developing the ability of understanding and critical thinking (RWCT – Reading and Writing for Critical Thinking). Each model preparation is followed by a didactical commentary. Preparation of lesson with the excerpt from Tobiáš Lolness was implemented practically and consequently reflected by the teacher. The thesis also includes selected works from the students. As ascertained, the novels by Fombelle show various mutual signs as well as the fact that they have a significant potential to engage attention of a young reader, since they provide topics interesting for this age group in accordance with the stage of their psychological development.

## **Key words**

Timothée de Fombelle, Tobiáš Lolness, *Vango*, *Dva životy pana Perla*, literature for children and young adults, literature didactics, text didactic potential, reader experience

# Obsah

Úvod .....	1
1. Teoretická část.....	3
1.1 Literatura pro děti a mládež.....	3
1.1.1 Definice pojmu .....	3
1.1.2 Fombellovo místo v současné literatuře pro děti a mládež .....	4
1.2 Modelový čtenář .....	6
1.2.1 Hledisko psychologické.....	6
1.2.2 Preference dnešních pubescentních čtenářů .....	7
1.3 Literárně didaktická a literárně teoretická východiska .....	10
1.4 Teoretická analýza: Tobiáš Lolness .....	11
1.4.1 Vyprávění a vypravěč .....	11
1.4.2 Časoprostor.....	12
1.4.3 Postavy.....	15
1.4.4 Témata .....	18
1.4.5 Jazyk .....	20
1.5 Teoretická analýza: Vango .....	22
1.5.1 Vyprávění a vypravěč .....	22
1.5.2 Časoprostor.....	23
1.5.3 Postavy.....	25
1.5.4 Témata .....	27
1.6 Teoretická analýza: Dva životy pana Perla .....	29
1.6.1 Vyprávění a vypravěč .....	29
1.6.2 Časoprostor.....	31
1.6.3 Postavy.....	33
1.6.4 Témata .....	35
2. Praktická část.....	38
2.1 Čtenářský zážitek: Tobiáš Lolness .....	38
2.1.2 Před čtením .....	38
2.1.3 Při čtení.....	40

2.1.3 Po čtení .....	41
2.2 Čtenářský zážitek: Vango .....	42
2.2.1 Před čtením .....	42
2.2.2 Při čtení.....	43
2.2.3 Po čtení .....	45
2.3 Čtenářský zážitek: Dva životy pana Perla .....	46
2.3.1 Před čtením .....	46
2.3.2 Při čtení.....	48
2.3.3 Po čtení .....	50
2.4 Příprava na hodinu: Tobiáš Lolness .....	52
2.4.1 Didaktický potenciál textu.....	52
2.4.2 Plán hodiny .....	54
2.4.3 Komentář k přípravě.....	55
2.4.4 Reflexe odučené přípravy.....	57
2.4.5 Komentář k reflexi a k výtvorům žáků .....	58
2.5 Příprava na hodinu: Vango .....	60
2.6.1 Didaktický potenciál textu.....	60
2.6.2 Plán hodiny .....	62
2.6.3 Komentář k přípravě .....	64
2.6 Příprava na hodinu: Dva životy pana Perla .....	65
2.6.1 Didaktický potenciál textu.....	65
2.6.2 Plán hodiny .....	67
2.6.3 Modelové výstupy z rolí .....	69
2.6.4 Komentář k přípravě .....	70
3. Závěr .....	72
Seznam literatury.....	75

## Úvod

Cílem této diplomové práce je poukázat na tvorbu Timothée de Fombella, současného francouzského spisovatele literatury pro děti a mládež, přesněji na možnosti využití jeho děl ve výuce literatury na druhém stupni základní školy. Budu se věnovat třem jeho románům, které byly přeloženy do češtiny, tedy románům *Tobiáš Lolness*, *Vango* a *Dva životy pana Perla*. Součástí práce bude popis vlastních zážitků z četby těchto románů, dále literárně teoretická analýza vybraných aspektů románů, a nakonec didaktický potenciál zvolených úryvků a modelové přípravy na vyučovací hodiny, v nichž se bude pracovat metodami rozvíjejícími kritické myšlení a porozumění textu (RWCT). Každá příprava bude opatřena didaktickým komentářem. Jedna z příprav bude ověřena v praxi a reflektována vyučující; tuto reflexi rovněž okomentuji, stejně tak výsledky práce žáků.

Tvorbu Timothée de Fombella jsem pro svou práci vybrala proto, že je to autor, jenž se v posledních letech stal držitelem několika literárních cen a jemuž je věnována poměrně velká pozornost jak literární kritiky, tak čtenářů, a to ve Francii i v zahraničí. Dalším důvodem pro výběr tohoto autora bylo pochopitelně to, že mě jeho díla zaujala, a mám za to, že by ve výuce literatury mohla díky své čtivosti, aktuálnosti a myšlenkovému bohatství zaujmout čestné místo po boku klasiků literatury pro děti a mládež a zastupovat tak současnou tvorbu.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje východiska pro tvorbu práce z hlediska literárně teoretického, psychologického a literárně didaktického. Po vymezení pojmu literatura pro děti a mládež stručně popisuji její současnou podobu a autorovo postavení v současné produkci. Rovněž charakterizuji dospívajícího čtenáře a jeho čtenářské preference, zamýšlím se nad tím, čím by k němu romány Timothée de Fombella mohly promlouvat. Dále je do této části zařazena literárně teoretická analýza vybraných aspektů románů, přičemž je kladen důraz na vyprávění, časoprostor, postavy a témata.

Praktická část obsahuje vlastní zážitky z četby románů, v nichž popisuji svá očekávání před četbou, reflektuji myšlenky a pocity při četbě a výsledné dojmy po četbě. Zamýšlím se nad tím, v čem se můj zážitek může shodovat i lišit se zážitkem modelového čtenáře, co by jej mohlo zaujmout nebo co by pro něj naopak mohlo představovat obtíže. Dále tuto část tvoří přípravy na výuku podle modelu E-U-R, jehož jednotlivé fáze jsou



didakticky okomentovány, stejně tak výběr úryvků, které jsou zařazeny do příloh. Příprava na práci s textem románu *Tobiáš Lolness* bude vyzkoušena v praxi, bude po ní tudíž následovat didaktická reflexe včetně mého komentáře. Tato příprava bude odučena na ZŠ náměstí Svobody 2 v Praze 6 Mgr. Pavlou Danielkovou.

Vzhledem k tomu, že je Timothée de Fombelle autor současný, neexistuje monografie ani jiná teoretická práce zabývající se přímo jeho tvorbou. Při tvorbě práce, hlavně teoretických rozborů, kromě literárně teoretických a didaktických prací budu vycházet zejména z literárních kritik a recenzí, a to jak českých, tak zahraničních (především francouzských).

# 1. Teoretická část

## 1.1 Literatura pro děti a mládež

### 1.1.1 Definice pojmu

Literatura pro děti a mládež bývá definována jako „literatura přímo adresovaná dětem a mládeži“.<sup>1</sup> Řadí se k ní tudíž jednak díla, která jsou napsána primárně pro děti, tedy literatura intencionální, ale také díla, jež se součástí dětské četby stala sekundárně, jelikož původně byla určena dospělým; taková literatura pro děti a mládež je označována jako neintencionální.<sup>2</sup>

Literatura pro děti a mládež má své specifické funkce. V první řadě má, stejně jako veškerá krásná literatura, funkci estetickou. Dále se ovšem vyděluje ještě funkce didaktická – literatura pro děti a mládež u svých čtenářů rozvíjí hodnotovou orientaci, emocionalitu a sociální dovednosti -, a imaginativní, jež podněcuje hravost a fantazii. V naučných textech literatury pro děti a mládež dominuje funkce poznávací (např. v dětských encyklopediích, cestopisech, historické próze ad.).<sup>3</sup>

V rámci literatury pro děti a mládež je rozlišováno mnoho žánrů. Ty se liší jednak podle věku dítěte (pro nejmladší jsou to např. říkadla, leporela, hádanky; pro mladší školní děti autorské pohádky a komiksy, pověsti, krátké příběhy ze života dětí, pro starší děti dobrodružné romány, próza s dívčí hrdinkou a chlapeckým hrdinou, fantasy) a jednak podle způsobu vzniku. Z tohoto hlediska se rozlišují žánry, které jsou určeny dětem a mládeži (říkadlo, próza s dětským hrdinou, autorská pohádka ad.); žánry, které literatura pro děti a mládež převzala z folklorní a starověké literatury (mýtus, epos, bajka, pohádka a pověst); a nakonec žánry, jež jsou univerzální, figurují tedy stejně tak v literatuře pro děti a mládež jako pro dospělé (dobrodružná, vědeckofantastická, historická, detektivní próza, próza s dívčím nebo chlapeckým hrdinou ad.).<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> PETERKA, J., MOCNÁ, D. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 360

<sup>2</sup> Tamtéž, s. 361

<sup>3</sup> Tamtéž.

<sup>4</sup> Tamtéž, s. 362

### 1.1.2 Fombellovo místo v současné literatuře pro děti a mládež

Zmapování současné literatury pro děti a mládež dosud nebyla věnována žádná publikace. Absolventské (a jiné) práce, jež se touto problematikou zabývají, se povětšinou soustředí na určité téma a jeho pojetí v různých dílech současné produkce. Na základě pozorování současné literatury pro děti a mládež však lze (kromě trvajících popularity žánru fantasy a young adult) konstatovat, že do ní pronikají témata současného světa (ekologie, technologie), dále téma nebezpečí totalitních režimů, zejména na příbězích z minulosti (např. v díle L. Lowryové nebo českého spisovatele F. Tichého) či detabuizace problémů, jimiž dospívající trpí, ať už jsou jakkoli vážné (smrt blízkého, handicap či domácí násilí, např. v dílech *Všehokniha* G. Kuijera nebo *Volání netvora* P. Nesse). Fombelle svou tvorbou do tohoto proudu zapadá, jelikož ve svých románech tematizuje jak současné problémy ekologické, tak nebezpečí totality a vlády jednoho člověka (zejména v *Tobiáš Lolnessovi* a *Vangovi*, ve *Dvou životech pana Perla* spíše okrajově).

Orientaci v současné literatuře pro děti a mládež umožňují různé projekty či webové stránky nakladatelství, které tuto literaturu vydávají (zejména Meander, Baobab a Albatros). Mezi nejznámější projekty v rámci české literatury pro děti a mládež patří zřejmě projekt *Nejlepší knihy dětem*, v němž komise pro českou knihu (SČKN) a Česká sekce IBBY každoročně doporučují nové české knihy.<sup>5</sup> Dále existuje publikace *2x101 knih pro děti a mládež*,<sup>6</sup> jež obsahuje výběr těch nejlepších knih české i světové literatury, a to jak z minulosti, tak ze současnosti. Mezi jinými ve výběru figuruje i Fombellův román *Tobiáš Lolness*, což dokazuje jeho výsadní postavení v současné produkci.

O popularitě Timothée de Fombella v české čtenářské obci a o kvalitě jeho knih svědčí i to, že je vydává jedno z největších nakladatelství literatury pro děti, Baobab. Jeho oblíbenost nejen mezi dětskými čtenáři dokazuje i hodnocení na internetové stránce databazeknih.cz, kde čtenáři mohou přečtené tituly hodnotit a vyjadřovat se k nim prostřednictvím komentářů. Všechny Fombellovy romány obdržely hodnocení přes 90 %;

---

<sup>5</sup> Nejlepší knihy dětem [online]. Svaz českých knihkupců a nakladatelů [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <https://www.nejlepsiknihydetem.cz/>

<sup>6</sup> MANDYS, P. a kol.: *2x101 knih pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 2013

nejoblíbenější je *Tobiáš Lolness*, který dosáhl 97 %.<sup>7</sup>

Trochu paradoxní je, že jsou Fombellovy prózy určeny primárně mládeži, avšak oblíbeny jsou také mezi dospělými; je to tedy jakási literatura „neintencionálně určena také dospělým“. Fombelle do svých románů zařazuje postupy a témata, která sice jsou typická pro literaturu pro děti a mládež (dobrodružství, napětí, láska, přátelství), ale stejně tak jsou i nadčasová – jsou to témata, která jsou pro čtenáře aktuální i v dospělosti. Romány jsou také nabity fantazií a pohádkovostí, k čemuž dospělý čtenář někdy rád utíká.

V neposlední řadě kvalitu Fombellových románů dokazují i ceny, jimiž jsou ověřeny. Nejúspěšnější je opět *Tobiáš Lolness*, za kterého autor dostal francouzskou cenu *Le prix Saint-Exupéry* (2006), z mezinárodních to byly např. *Premio Andersen* (Itálie) a *Mash Award* (Velká Británie). Román byl dosud přeložen do dvaceti sedmi jazyků včetně češtiny.<sup>8</sup> Někteří recenzenti Fombella staví po bok J. K. Rowlingové, autorky celosvětově proslulého *Harryho Pottera*, a i dalších autorů: „Ve světě literatury pro děti a mládež existují stejně hvězdní autoři jako ve světě literatury pro dospělé. Planetárního úspěchu dosáhla samozřejmě Joanne K. Rowlingová, v evropském měřítku se jí snaží vyrovnat Francouz Timothée de Fombelle. [...] Nutno říci, že Timothée de Fombelle je vypravěčem z rodu Dana Browna či Harlama Cobena, kterým čtenář pro potěšení z napínavé četby odpustí nepravděpodobné dějové zvraty či překroucený výklad dějinných událostí.“<sup>9</sup>

---

<sup>7</sup> Databáze knih [online]. Databazeknih.cz [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/autori/timothee-de-fombelle-6097>

<sup>8</sup> Timothée de Fombelle [online]. Gallimard – livres pour enfants et éditeur de littérature jeunesse [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.gallimard-jeunesse.fr/Auteur/Timothee-de-Fombelle>

<sup>9</sup> POUČOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

## 1.2 Modelový čtenář

### 1.2.1 Hledisko psychologické

Fombellovy prózy jsou určeny primárně dospívajícím ve věku přibližně 11-15 let. Tento věk odpovídá období, jež je obvykle označováno jako raná adolescence či pubescence. V této fázi vývoje člověka dochází k mnoha změnám, a to jak fyzickým, tak psychickým: je to komplexní proměna osobnosti.<sup>10</sup> Raná adolescence se nejnapadněji vyznačuje tělesným dospíváním, mění se sebepojetí jedince; mění se rovněž myšlení a zejména ke konci pubescence se rozvíjí myšlení abstraktní. V důsledku hormonálních změn se proměňuje emoční prožívání, které je charakteristické svými výkyvy. Významnou sociální skupinu v životě pubescenta představují vrstevníci, s nimiž se ztotožňuje, a osamostatňuje se tak od rodičů.<sup>11</sup>

Co se týče rozvoje myšlení, v rané adolescenci dochází ke kvalitativní proměně způsobu uvažování, které umožňuje přesah konkrétní reality: pro toto období je tedy charakteristické postupné uvolňování ze závislosti na konkrétní realitě.<sup>12</sup> Pubescent je schopen uvažovat hypoteticky, o různých možnostech, a to i o těch, které reálně neexistují. Připouští variabilitu různých možností, dokáže experimentovat s vlastními úvahami; jak již bylo řečeno, postupně si osvojuje abstraktní způsob myšlení, a tedy se předmětem jeho úvah může stát cokoli.<sup>13</sup>

Pubescenti bývají často přecitlivělí, což je důsledek hormonálních proměn, a se svými emocemi si nevědí rady, neorientují se v nich. Typické jsou nepřiměřené emoční reakce, zároveň tyto extrémní citové prožitky bývají krátkodobé a proměnlivé. Dospívající často nejsou schopni pojmenovat příčiny svých pocitů. Rovněž se však objevuje nechuť své pocity projevovat navenek, natož o nich mluvit. Místo toho se pubescenti uchylují k jejich přemílání, k ulpívání na problému a opakovanému rozebírání negativních prožitků, tzv. emoční ruminaci. Objevuje se rovněž vztahovačnost, hostilita a agresivita, jež jsou výrazem

---

<sup>10</sup> VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008, s. 321

<sup>11</sup> Tamtéž, s. 323

<sup>12</sup> Tamtéž, s. 332

<sup>13</sup> Tamtéž, s. 340

vnitřní osobní nejistoty.<sup>14</sup>

V této životní fázi bývá častou obrannou reakcí únik do fantazie, jež umožňuje odpoutání od reality a alespoň symbolické zvládnutí nejrozumnějších situací, které pubescent nedovede reálně řešit. Fantazijní produkce umožňuje nezávaznou experimentaci s různými variantami aktuálně nerealizovatelných situací.<sup>15</sup> V souvislosti s tímto se jako jedna z možností řešení nabízí literatura, zejména ta pro mládež, jež zobrazuje problémy a pojednává o tématech dospívajícím blízkých.

Jak již bylo řečeno, pro dospívající se kruh vrstevníků stává velmi důležitým. Pubescent se se „svou skupinou“ identifikuje, je mu zdrojem emoční a sociální podpory, kterou již tolik nevyhledává u rodičů. Rozvíjejí se zde symetrické vztahy typu přátelství a prvních lásek.<sup>16</sup> Právě láska a přátelství jsou témata, jež jsou zastoupena ve všech třech Fombellových prózách, jimž se v této práci budu věnovat; domnívám se tedy, že by právě toto mohl být důvod, proč by pubescenti v těchto románech mohli najít zálibu.

### 1.2.2 Preference dnešních pubescentních čtenářů

Většina výzkumů a publikací se zabývá převážně čtenářstvím dětí obecně. Českým čtenářstvím obecně se dlouhodobě zabývá literární vědec J. Trávníček; ve své nejnovější publikaci *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy* (2017) čtenáře rozděluje to čtyř generací: rozhlasové, televizní, počítačové a internetové; pubescentním čtenářům se nicméně nevěnuje.<sup>17</sup> Přímou čtenářství pubescentů se věnovali např. I. Gabal a L. Václavíková Helšusová ve své studii *Jak čtou české děti? Analýza výsledků sociologického výzkumu*, která již ale není příliš aktuální, neboť pochází z roku 2003. O čtenářství dětí pojednávají i různé vysokoškolské absolventské práce, které jsou již aktuálnější; čtenářství pubescentů je věnována např. diplomová práce A. Peroutkové *Problematika čtenářství pubescentů* (Pedagogická fakulta UHK, 2015), nebo bakalářská práce H. Hájkové *Výzkum čtenářství dnešní mládeže ve věku 12-15 let* (Pedagogická fakulta

---

<sup>14</sup> VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008, s. 343-344

<sup>15</sup> Tamtéž, s. 343

<sup>16</sup> Tamtéž, s. 347

<sup>17</sup> TRÁVNÍČEK, J.: *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*.

JČU, 2014). Existují i výzkumy čtenářství, zejména v souvislosti se čtenářskou gramotností; mezi nejznámější v Evropě patří výzkum PISA (Programme for International Student Assessment) organizovaný OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), jenž se zaměřuje na zjišťování úrovně gramotnosti patnáctiletých.<sup>18</sup> Dětským čtenářstvím v Čechách, potažmo nejoblíbenějšími tituly se zabývá anketa *Suk – čteme všichni*, která každoročně vydává seznam nejoblíbenějších dětských knih.<sup>19</sup>

Vzhledem k tématu a cílům mé práce je centrem mého zájmu především to, podle čeho si pubescentní čtenáři knihu vybírají a jaké žánry, případně témata upřednostňují. Podle tiskové zprávy organizace *Čtení pomáhá* z roku 2015 se děti při výběru knih řídí především žánrem, dále doporučením od známých a poté podle autora a obalu. „Děti starší jedenácti let už mají zájem o knihy příběhové, zápletkové, napínavé. Velkým fenoménem dospívajících dětí je nyní žánr *young adult*, knihy psané na pomezí dětské a dospělé literatury.“<sup>20</sup> V pubescenci se ovšem liší čtenářský vkus chlapců a dívek: zatímco chlapci si vybírají spíše příběhy, v nichž figuruje mladý hrdina, který vyrazí na strastiplnou cestu nabitou dobrodružstvím a nečekanými zvraty, dívky sahají po romantických příbězích s princem a představují si zamilovaný život se svým ideálem.<sup>21</sup> Nejoblíbenějším žánrem mezi pubescenty je nyní fantasy,<sup>22</sup> zatímco dříve byla u pubescentů zdaleka nejoblíbenější dobrodružná literatura.<sup>23</sup>

Fombellovy romány zmíněné preference obsahují: chlapce může zaujmout napínavý děj, mohou se ztotožnit s hlavním hrdinou, kterým je většinou chlapec v jejich věku (*Tobiáš Lolness*, *Vango*), dívky by ve všech třech románech našly milostnou tematiku, ale také

---

<sup>18</sup> PISA [online]. oecd.org [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.oecd.org/pisa/>

<sup>19</sup> Anketa: Suk – čteme všichni 2017 [online]. Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského [cit. 24. 11. 2018] Dostupné z <http://npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni>

<sup>20</sup> Tisková zpráva *Čtení pomáhá 2015* [online]. [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <https://bit.ly/2KAD1Zv>

<sup>21</sup> PEROUTKOVÁ, A.. *Problematika čtenářství u pubescentů* [online]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 73 s. Diplomová práce, s. 24 [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1490195451.pdf>

<sup>22</sup> HÁJKOVÁ, H.: *Výzkum čtenářství dnešní mládeže ve věku 12-15 let* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, 44 s. Bakalářská práce. [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z [https://theses.cz/id/x70ixy/BP\\_-\\_Hjkov\\_Hana.pdf](https://theses.cz/id/x70ixy/BP_-_Hjkov_Hana.pdf)

<sup>23</sup> GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L.: *Jak čtou české děti?* [online]. [cit. 28. 11. 2018] Dostupné z <http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf>

mužského hrdinu, jehož vlastnosti jim mohou imponovat (opět *Tobiáš Lolness* a *Vango*). Román *Dva životy pana Perla* tak bude určen spíše dívkám, a to proto, že hlavním tématem je láska, a také kvůli romantickým pohádkovým prvkům, které by chlapcům zřejmě byly na obtíž.

V neposlední řadě z výzkumů vyplývá, že si (nejen pubescentní) čtenáři vybírají knihu podle obálky, a to nejen podle jejího vzhledu, ale spíše podle textu a dalších informací, které se z obálky mohou zjistit: „...nezajímá je pouze vzhled, ale vezmou si knihu do ruky, jelikož je zaujme vazba, prolistují si ji a přečtou si stručný děj uvedený na zadní straně. To může být prvním impulsem pro to, aby si knihu půjčili.“<sup>24</sup> Z toho důvodu se v kapitolách o čtenářských zážitcích věnuji tomu, co o díle může čtenář usuzovat na základě obálky, anotace a ilustrací a jaká mohou být jeho očekávání.

Na základě výše zmíněných zjištění tedy lze konstatovat, že vybrané romány Timothée de Fombella mají potenciál si pubescentního čtenáře získat, a to zejména díky tématům, která odpovídají vyzrálosti dospívajícího čtenáře a jeho problémům. Částečně odpovídají také žánrovým preferencím této skupiny čtenářů, protože v sobě nesou prvky žánru fantasy (zejména *Tobiáš Lolness* a *Dva životy pana Perla*), i když na smyšleném příběhu v nereálném světě demonstrují problémy našeho současného světa.

---

<sup>24</sup> HÁJKOVÁ, H.: *Výzkum čtenářství dnešní mládeže ve věku 12-15 let* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, 44 s. Bakalářská práce, s. 28 [cit. 28. 11. 2018]. Dostupné z [https://theses.cz/id/x70ixy/BP\\_-\\_Hjkov\\_Hana.pdf](https://theses.cz/id/x70ixy/BP_-_Hjkov_Hana.pdf)



### 1.3 Literárně didaktická a literárně teoretická východiska

V didaktických interpretacích i při tvorbě modelových příprav vycházím zejména z publikací *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka* (2010) a *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti* (2012). Pro didaktickou interpretaci volím formu tzv. didaktického potenciálu textu tak, jak jej popsal O. Hausenblas ve druhé ze zmíněných publikací a jak jsme jej vytvářeli v seminářích didaktiky.

V literárně teoretických rozborech analyzuji ty kategorie, které pro didaktické účely považuji za nejdůležitější, tedy vyprávění a vypravěče, časoprostor, postavy a témata (v *Tobiáši Lolnessovi* navíc jazyk). Tyto kategorie se zároveň odrážejí i v didaktických potenciálech jednotlivých textů. Základní literaturou pro mě byla *Teorie literatury pro učitele* (2007) J. Peterky.

## 1.4 Teoretická analýza: Tobiáš Lolness

Fombellův první román pro děti a mládež, *Tobiáš Lolness* (*Tobie Lolness*, 2006, 2007) je rozdělen na dva díly: *Život ve větvích* (*La Vie suspendue*, 2006) a *Elíšiny oči* (*Les Yeux d'Elisha*, 2007). Hrdinou tohoto rozsáhlého dobrodružného románu je třináctiletý Tobiáš, stvoření měřící jen něco málo přes milimetr, jenž spolu s dalšími obývá obrovský strom, reprezentující celý svět. Tobiáš je adoptivním synem Maji a Sima Lolnessových; otec je významný vědec, který odhalí velké tajemství stromu, jež ovšem odmítne zveřejnit. Rodina musí do vyhnanství, později jsou rodiče zatčeni a malý Tobiáš, kterému se podaří na poslední chvíli uniknout, je pronásledován nastupujícími vládci stromu. Jeho cesta plná dobrodružství, nečekaných zvrátů a nebezpečí se protahuje na několik let, z nichž některá dokonce stráví mezi obyvateli trávy, Sloupanými, kteří pro obyvatele stromu představují domnělou hrozbu. *Tobiáš Lolness* však není lehkavý odpočinkový román – dotýká se, byť poměrně skrytě, závažných současných témat, jako jsou ekologie, rasismus a život v totalitní společnosti.

Nedílnou součástí románu jsou ilustrace, které vytvořil spisovatel a ilustrátor François Place. Obrázky vhodně doprovázejí text tak, že čtenáři nevnučují konkrétní představy, ale nechávají pracovat jeho vlastní imaginaci: „Jsou kongeniální mimo jiné i proto, že si z nich o postavičkách nelze udělat žádnou přesnou představu. Jednotlivé obrázky mají povahu náčrtků, nesmělých a křehkých.“<sup>25</sup>

### 1.4.1 Vyprávění a vypravěč

Příběh je vyprávěn er-formou z pozice vševědoucího vypravěče a, jak jsem již zmínila, je podán retrospektivně. „Děj není vypravován lineárně, nýbrž prostřednictvím četných retrospektiv. Čtenář vstupuje přímo doprostřed honby na uprchlého Tobiáše, což je ve skutečnosti událost z druhé poloviny příběhu. Vzpomínání na lepší a horší časy pak umožňuje rozkrývat, co se vlastně na stromě přihodilo. Autor si dává záležet, aby i jednotlivé vzpomínky rozkouskoval, takže minulost musíme postupně složit ze střípků.“<sup>26</sup> Zdá se, že tento postup by se dal označit jako „fombellovský“, jelikož autor takto vypráví i v dalších

---

<sup>25</sup> OTTEROVÁ, M.: *Tobiáš Lolness – život ve větvích* [online]. Plav – měsíčník pro světovou literaturu. [cit. 16. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.svetovka.cz/archiv/2008/06-2008-recenze.htm>

<sup>26</sup> Tamtéž.

dvou románech. Příběh se v důsledku tohoto způsobu podání zdá roztříštěný, ale čtenář je díky tomu udržován v napětí a jeho čtenářský zážitek je hlubší a komplexnější.

Vyprávění je však na tomto románu z mého pohledu to nejméně literárně-teoreticky zajímavé: těžiště spočívá především v časoprostoru a tématech, částečně i v postavách; zajímavý je také jazyk, a to jak obyvatel stromu, tak Sloupaných.

### 1.4.2 Časoprostor

Dějištěm románu *Tobiáš Lolness* je poněkud netradičně strom – obrovský, košatý, s mnoha temnými zákoutími i jasnými, vzdušnými místy, s pevným kmenem i tenkými větvemi, na které není radno stoupat. Dříve, než přistoupím k analýze tohoto literárního prostoru, si však položím zcela automatickou otázku, kterou jsem si pokládala již před četbou: Proč autor zvolil právě strom?

Symbolika stromu je bohatá a rozmanitá: „Pro člověka spjatého s přírodou se stromy staly místem, kde se mu zjevovalo numinózní, a příbytkem bohů a duchů. Stromy, háje a lesy byly oblíbenými kultovními místy.“<sup>27</sup> Objevuje se i symbolika stromu v souvislosti se symbolikou středu: „Sloup světa a strom světa mají stejně jako hora světa funkci *axis mundi*, spojující všechny roviny bytí.“<sup>28</sup> Strom v *Tobiáši Lolnessovi* by se tedy dal interpretovat jako středobod vesmíru, hlavní osa života, jíž pro své obyvatele nepochybně je.

Jako první mě však napadla souvislost s ekologií. „Toto prostředí je zdánlivě málo ‚výtěžné‘, ale jednak je strom tradiční archetyp, jednak se v posledních desetiletích změnil v očích veřejnosti z někdejší ‚zásobárny dřeva‘ na ‚plíce světa‘.“<sup>29</sup> V románu strom symbolizuje život, přírodu, která v posledních letech vlivem neekologického zacházení s planetou nejvíce trpí. Stejně jako na Zemi přestávají růst určité druhy rostlin a vymírají některá zvířata, i na stromě listy usychají a hmyz, který obyvatelé využívají např. pro práci, vymírá; stejně jako teplota na Zemi, i teplota na stromě se zvyšuje. Zároveň je to metonymie celé naší planety: „Sériové díry evokují panelová sídliště, surová míza zastupuje ropu.“<sup>30</sup>

---

<sup>27</sup> LURKER, M.: *Slovník symbolů*. Praha: Universum, 2005, s. 486

<sup>28</sup> Tamtéž, s. 508

<sup>29</sup> OTTEROVÁ, M.: *Tobiáš Lolness – život ve větvích* [online]. Plav – měsíčník pro světovou literaturu. [cit. 19. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.svetovka.cz/archiv/2008/06-2008-recenze.htm>

<sup>30</sup> Tamtéž.

Kromě tohoto stromu jakožto prostor autorovi umožnil názorně hierarchicky rozčlenit společnost; i strom je totiž rozdělený: to, co je nahoře, je bráno jako lepší než to, co je dole. Jinými slovy, bydlení v tzv. Vrších je prestižnější než bydlení ve Spodních Větvích (např. zámožná babička Alnorellová má své sídlo příznačně právě ve Vrších). S tím v podstatě souvisí i život Lolnessových: dokud žijí ve svém domě nahoře „V Korunce“, mají se dobře, ovšem po „zradě“ Sima Lolnesse musejí do vyhnanství ve Spodních Větvích, kde je čeká neutěšená, temná krajina s mokřinami. Lolnessovi tudíž klesají nejen prostorově, ale i společensky. Kontrast k tomuto hierarchizovanému prostoru (a společnosti) tvoří svět Sloupaných, kteří žijí na zemi, tedy v plochem, horizontálním prostoru, kde jsou všichni na společensky stejné úrovni, a tudíž neznají násilí ani jiné vztahové neshody.

Spodní Větev ovšem nepředstavují jen exil, ale také jakési odlehlé místo klidu. Jejich obyvatelé mají omezený a nesnadný přístup k informacím: „Do Spodních Větví žádné zprávy o vývoji situace na zbytku stromu nepronikly. Za ta léta jim nepřišel jediný dopis, jediné noviny.“<sup>31</sup> Živobytí si musejí obstarávat sami a s pomocí sousedů, nicméně žijí v podstatě klidný, izolovaný život v souladu s přírodou. Obdivuhodným místem je statek Seldor, jakási „ekofarma“, symbolizující pospolitost a soběstačnost: „Byl to starý dům, vyhloubený po dřívějším způsobu, s velkými místnostmi s klenutým stropem. Dědeček Asseldor všechno vybudoval vlastníma rukama. Přivedl ho sem sen o Nové Větvi. Žít v jednotě, společně, aby jim bylo lépe. [...] Rodina dokázala vypěstovat všechno, co potřebovala k životu. Ani o chlup víc. Asseldorovi nechtěli být na nikom závislí. Nic neprodávali, nic od nikoho nekupovali. Ale naštěstí se dokázali podělit.“<sup>32</sup> Statek je tedy ztělesněním jakéhosi ekologického ideálu, nenásilného soužití s přírodou a uvážlivé „konzumace“, stejně tak jako je oázou klidu a sounáležitosti.

Využívání darů přírody (tedy stromu) je ovšem typické pro celý románový mikrosvět. Vše je přizpůsobeno životu na stromě a tomu, co je schopen vyprodukovat: materiály, suroviny, živočichové. Dokud Jo Mitch nezačne strom ničit, žije v souladu s přírodou vlastně celá stromová společnost: vše je vyrobeno z toho, co strom dal, a to od jídla přes oblečení až po bydlení. Na stromě se tedy nevyskytuje žádná škodlivá chemie, nic anorganického, co by jej zaplavovalo (tak jako v současnosti naši planetu např. plasty).

---

<sup>31</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 92

<sup>32</sup> Tamtéž, s. 92-93

Nicméně, i tak si lidská ruka našla způsob, jak prospět sobě, ale stromu ne.

Stromu a jeho obyvatelům je život a okolní svět přizpůsoben nejen z hlediska výše zmíněného, ale také měřítkem. Vše je zobrazeno optikou milimetrových lidí, a tak pro ně některé běžné jevy, které jsou pro nás zanedbatelné, jsou naopak velmi nebezpečné, např.: „Neumíte si představit, co znamená kapka deště, když měříte míň než dva milimetry. [...] Spolu s některými ptáky a jiným hmyzem patřili komáři k největším dravcům, kteří na stromě žili. Jediným bodnutím dokázali vysát ze statného muže všechnu krev.“<sup>33</sup> Ve světě Sloupaných se objevují překážky stejného charakteru, avšak jsou ztělesněny jinými jevy; velké nebezpečí představují např. žáby nebo sníh, ve kterém se malá stvoření jen těžko pohybují.

Strom tedy pro své obyvatele představuje celý – a kromě Sloupaných i jediný – svět. Tobiášův otec Sim ovšem zastává odvážnou myšlenku, že existuje i život mimo strom, tedy jiné planety. Naopak pro Sloupané představuje jinou planetu strom: „V tomto světě, kam ho [Tobiáše] zanesl pták, je strom jen stín, co se snáší na trávu, než přijde noc. Strom je jen vzdálená planeta, kterou za soumraku zakrývá slunce. [...] Strom byl pro tento lid trávy zakázanou planetou.“<sup>34</sup> Osobně mi však připadá, že pro obyvatele stromu jsou Sloupaní spíše jiný národ než jiná forma lidské existence (oděvem, rysy i způsobem života připomínají snad domorodé Afričany), kterou bychom předpokládali na jiné planetě. V každém případě však strom a země představují dva světy, které jsou vzájemně v opozici a představují pro sebe (byť iracionální) nebezpečí.

Kromě prostoru stojí z hlediska literárně-teoretického za zmínku rovněž čas, jenž je cyklický. Cyklický čas znamená pravidelné střídání ročních období a s nimi souvisejících přírodních změn; je spojován s idylou. Je však příběh Tobiáše Lolnesse, potažmo stromu, idylický? Cyklický čas zde sice znamená pravidelné střídání ročních dob, nesymbolizuje ovšem pokojnou, bezpečnou pravidelnost, ale je naopak v kontrastu s evidentním rozkladem stromu (přírody), způsobeným devastujícími aktivitami Jo Mitche. Rok od roku je stav stromu pod taktovkou Mitche horší; zlepšení stavu přírody nastává až po likvidaci této postavy, která představuje tyranskou moc jak nad lidem, tak přírodou.

---

<sup>33</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2015, s. 126

<sup>34</sup> Tamtéž, s. 258

### 1.4.3 Postavy

Postav je v románu skutečně mnoho. Chybí širší vhled do jejich nitra, citů a myšlenek, nicméně, každá postava má v příběhu svou funkci, představuje určité vlastnosti a hodnoty: podle toho se postavy dají jednoduše rozdělit na kladné a záporné. Dobro a zlo je tedy striktně rozdělené, a tudíž pro dětského čtenáře poměrně snadno rozklíčovatelné. Většina postav navíc vstupuje do různých vztahů (obecně jde o kontrast přátelství a nenávisti). Důležitou vazbou je rodina: „Téměř u všech postav jsou poodkryty rodinné poměry, které často zpětně vysvětlují jejich jednání. [...] Zajímavé je, že u Fombella nejsou rodiče ani silnější, ani slabší než jejich potomci. Vztah obou generací je obvykle rovnocenný. Karikováni nejsou ani jedni ani druzí.“<sup>35</sup> Celá populace stromu je opět paralelou k naší společnosti, zobrazuje její vztahy, vybírá určité vlastnosti a hodnoty, které prezentuje buď jako pozitivní, nebo zavrženíhodné.

Hlavní hrdina, Tobíáš, je třináctiletý chlapec, na svůj věk poměrně dost uvážlivý, myšlenkově vyspělý a fyzicky zdatný. Jeho příběh provází prastarý motiv cesty (zde v podobě úniku, pronásledování), během níž musí překonávat rozličné překážky, poznává nové lidi a kultury (při pobytu mezi Sloupanými). Příjmení Lolness, které přebíral po svých adoptivních rodičích, připomíná anglické *loneliness*<sup>36</sup> (samota, osamělost): „A právě tato samota po celou dobu stále těsněji svírá Tobíáše, který postupem času (domněle) přichází o všechny spřátelené bytosti.“<sup>37</sup> Tento výklad příjmení vysvětluje také anglický překlad titulu *Toby Alone*. Tobíáš je zobrazením udatnosti, cti a lásky k druhým, jež prezentuje jako zásadní hodnoty v lidském životě.

Důležitou roli v příběhu hrají rovněž Tobíášovi rodiče. Jeho původní rodiče byli umělci; matka byla provazolezkyně a zemřela při výstupu, otec byl slavný malíř, kterého nakonec zavraždili. Tobíáše tedy adoptovali Maja a Sim Lolnessovi, kteří pravděpodobně nemohli mít vlastní děti (v textu to není explicitně řečeno, avšak čtenář si to může domyslet). Sim je poněkud roztržitý vědec a filosof, nicméně má dobré srdce a svého syna vychovává s velkou náklonností. Také mu předává vědění, které sepsal do mnoha knih. Jeho žena Maja, původem aristokratka z Vršků, je mu oddaná a ve všem jej podporuje (i když dokáže jasně

---

<sup>35</sup> OTTEROVÁ, M.: *Tobíáš Lolness – život ve větvích* [online]. Plav – měsíčník pro světovou literaturu. [cit. 20. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.svetovka.cz/archiv/2008/06-2008-recenze.htm>

<sup>36</sup> Tamtéž.

<sup>37</sup> Tamtéž.

vyjádřit i nesouhlas). Rodina Lolnessových reprezentuje plně funkční rodinu, jež je založená na vzájemném respektu a porozumění.

Další důležitou osobou v Tobíašově životě je Eliša, tajemná dívka, se kterou se náhodně seznamuje ve svém vyhnanství ve Spodních Větvích. Je stejně stará jako on, avšak díky své povaze působí dospěleji. Pro Tobíaše i ostatní má zvláštní kouzlo, které spočívá nejen v jejím vzhledu (má tmavé rovné vlasy a hnědé podmanivé oči), ale i vlastnostech – je přímá, sebevědomá, svobodomyslná, trochu tvrdohlavá. Její tajemství je odhalováno postupně: čtenář se v průběhu děje dozvídá, že Eliša a její matka jsou původem Sloupané, ale Elišin otec je El Blue, otec Lea Blue. Elišino jméno je spojením jmen jejích rodičů – El a Iša. Eliša Tobíašovi otevírá celý svět, o kterém do setkání s ní neměl tušení. Jejich přátelství je založené na silném citovém poutu, které přetrvává i přes všechny překážky a roky odloučení; v pozdějším věku přerůstá v lásku.

Přátelství je v příběhu důležitou hodnotou, představuje zásadní prvek pro fungování celé společnosti. Tobíaš má v životě několik přátel, i když jejich vztah v průběhu let prochází mnoha zkouškami. Nejkontroverznější je asi vztah s Leo Bluem: jedná se o Tobíašova dobrého přítele z dětství – byli si natolik blízcí, že jim okolí říkalo „Tobaleo“. Avšak ve chvíli, kdy se Leo doslechne, že Lolnessovi spáchali zločin proti stromu, začne svého někdejšího přítele nenávidět. Je to jakási postava „dvou tváří“. Ve druhém díle je Leo obávaným krutým vůdcem, který chce pomstít smrt svého otce; zamiluje se do Eliši a uvězní ji ve Vršcích v jednom z prázdných vajec. Usiluje o to, aby Eliša svolila ke sňatku. Tobíaš se však Elišu snaží vysvobodit. Vzniká tak vlastně milostný trojúhelník, v němž jeden z mužů je tyran, stejně jako ve *Dvou životech pana Perla*. Zajímavý je moment, kdy Eliša ke sňatku skutečně svolí v domněnku, že se jedná o záminku k vysvobození; Leo se však neraduje, protože ví, že ho Eliša nemiluje. Láska tak opět představuje hodnotu, bez které nic nefunguje – a uvědomuje si to i tak záporná postava, jakou je nějakou dobu Leo. Nakonec se ovšem dozví, že Eliša je ve skutečnosti jeho nevlastní sestra, odhalí skutečné pohnutky k pronásledování Lolnessových a jeho vztek vymizí.

Dalším Tobíašovým přítelem je Nils Amen, syn dřevorubce Skamena Amena. Nils hraje důležitou roli zejména ve druhé části příběhu, kdy se rovněž stává dřevorubcem, nabízí lidem práci a chrání je před Jo Mitchem a Leo Bluem. Je jakýmsi jejich kladným protipólem, i když nejdříve to vypadá, že je Leův spojenec a opozici před Tobíašem pouze předstírá. Nakonec ovšem vychází najevo, že jeho přátelství s Leem je pouze „na oko“, aby jeho

systém mohl podrývat.

Poslední výraznou postavou, kterou nelze vynechat, je Jo Mitch, ztělesnění zla a krutovlády. Zpočátku jeho příběh vypadá poměrně nevinně: „Jo Mitch [...] byl tehdy jen velkochovatel nosatců, neschopný pronést víc než jednoslabičné slovo. [...] Jo Mitch se coural po větvích, opakoval slovo ‚solidarita‘ a s každým si podával ruku. Všichni byli uneseni tím, že tak úspěšný člověk může trávit celé dny skloňováním ‚solidarity‘ ve větvích.“<sup>38</sup> Ve skutečnosti je však naprostý hlupák s pokřiveným charakterem, jenž se projevuje i navenek. Projevy Jo Mitche jsou popisovány tak sugestivně, že ve čtenáři vyvolávají odpor: „Když je viděl vcházet, usmál se. [...] Každopádně uviděli doutník a za ním z každé strany jeden nebo dva žluté zuby. Také bylo slyšet pleskání jeho převalené tváře a škrouhání, které se linulo z hloubi jeho hrdla. Ano, nejspíš se takhle smál.“<sup>39</sup> Jeho nezměrná hloupost je demonstrována tím, že si nedokáže zapamatovat ani své jméno (celé zní Jobar K. Amstramgravomitch). Odporný je i fyzicky již na první pohled; je velmi tlustý: „Jo Mitch si držel ruce pod břichem. Nedařilo se mu je totiž pod ním spojit. Patřil k těm několika málo lidem, kteří si nikdy nevidí na pupek, ba ani se ho nemohou dotknout, protože je od očí dělí hora břicha.“<sup>40</sup>

Jo Mitch si nechává říkat „Veliký Soused“ a stává se vůdcem de facto totalitní společnosti, v níž panují tak absurdní zákazy jako např. zákaz psaní nebo zpěvu, které potlačují svobodný projev i myšlení obyvatel, i když zdánlivě je Jo Mitch spravedlivý a blahosklonný. Fombelle v této postavě podal karikaturu totalitního vládce, pod nímž společnost nikdy nemůže fungovat.

V neposlední řadě jsou zajímavá také jména některých postav. Již jsem zmínila, k čemu odkazuje příjmení Lolness i jméno Eliši, avšak v knize je i více „nomen omen“. Týká se to zejména postav vedlejších nebo epizodických. Např. muž, který se stará o majetek babičky Alnoellové, se jmenuje pan Grešle; její doktor se jmenuje Pill (anglicky pilulka, prášek). Rovněž jméno Mitchova zaměstnance W. C. Rolky poukazuje na jeho zákeřnou povahu. Za povšimnutí stojí také jméno Erteple (francouzsky Patate, tj. brambor), postava, která se snaží vystupovat jako člověk na úrovni, což se projevuje zejména v jazyce. Volba nářečního *erteple* postavu vystihuje jistě lépe než neutrální *brambor*, jenž má poněkud

---

<sup>38</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 122

<sup>39</sup> Tamtéž, s. 185

<sup>40</sup> Tamtéž, s. 80



odlišné, spíše opačné konotace.

Každá postava tedy v příběhu má vlastní pevné místo, hraje v něm určitou roli, která se v průběhu může i měnit. Prostřednictvím některých postav a mezilidských vztahů autor prezentuje určité hodnoty a ideály.

#### 1.4.4 Témata

Jak jsem již zmínila, autor v románu zpracovává několik závažných témat pro dětskou literaturu poněkud netradičních: jde především o ekologii, život v totalitě a rasismus, přičemž všechna tato tři témata jsou vzájemně provázaná. Dále v díle ovšem najdeme i témata poněkud tradičnější – např. téma lásky a přátelství.

Na téma ekologie jsem narazila již v kapitole o časoprostoru při analýze místa, kde se děj odehrává: stromu. Strom je vlastně zmenšená planeta, jež trpí stejnými problémy životního prostředí jako ta naše (zejména klimatickými, tj. globálním oteplováním). Stav stromu se zhoršuje úměrně tomu, jak roste kráter, jenž v něm buduje Jo Mitch za účelem dosažení mízy; kráter tak symbolizuje jakousi velkou ránu, zranění, kvůli kterému strom nemůže naplno fungovat. Abnormální teplotní změny jsou patrné zejména v poslední části příběhu, po Tobiášově návratu: „V měsíci lednu to byl už třetí slunečný den. Příroda se nechala oklamat oteplením. Z větví se ozývalo bzučení hmyzu a větve praskaly, jako tomu bývá na jaře. [...] Tobiáš nespál. Poslouchal, jak se strom uprostřed zimy probouzí. Věděl, že nazítří se zase snese na větve královna zima a znovu svět uspí pod svým bílým křídlem.“<sup>41</sup> Životní prostředí na stromě se začne zlepšovat současně s poměry společenskými, poté, co zemře Jo Mitch a Leo Blue přijde o svou moc: „Bylo jednou jedno léto a jedna zima. Bylo to v roce jedna. Všechno začínalo znovu.“<sup>42</sup> Mně osobně tento výchovný aspekt románu nepřekážel, avšak toto „všudypřítomné ekologické memento může někoho až dráždit, považme však, že knížka je určena dětem a že opakování je matka moudrosti.“<sup>43</sup> Fombelle nicméně bez většího nátlaku vede dětského čtenáře k uvědomění, že k vlastní planetě bychom se měli chovat s respektem.

---

<sup>41</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 455

<sup>42</sup> Tamtéž, s. 608

<sup>43</sup> OTTEROVÁ, M.: *Tobiáš Lolness – život ve větvích* [online]. Plav – měsíčník pro světovou literaturu. [cit. 23. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.svetovka.cz/archiv/2008/06-2008-recenze.htm>

Dalším velkým tématem románu je život ve společnosti s totalitními rysy. Jakýmsi diktátorem tohoto totalitního zřízení je již zmíněný Jo Mitch, který je však zesměšněn: je to hlupák, který se hlupáky také obklopuje – žádný „intelektuál“ na stromě ho nebere vážně, naopak je proti němu v opozici. Fombelle tuto postavu v románu karikuje hned na několika místech, čímž čtenáři zřetelně naznačuje, že kult osobnosti mnohdy pramení ze zaslepení těch, kdo jí nekriticky důvěřují. Skrz postavu Mitche kritizuje totalitní zřízení jako celek a upozorňuje na jeho nebezpečí: přestože Mitch zdánlivě jedná „v zájmu lidu“ a zakládá tzv. Sousedské výbory, ve skutečnosti myslí pouze na zájmy vlastní. Mitchovo totalitní zřízení českému čtenáři nápadně připomíná režim, který v naší zemi panoval před rokem 1989; např. následující úryvek nás jistě nutí vybavit si důvěrně známá panelová sídliště: „Jo Mitch potom navrhl Sousedským výborům svůj Lidový plán vzorného sousedství. Vymyslel si, že na začátku každé větve vydlabou velké zachytivé čtvrti. Byly to vlastně sériové díry na způsob dřeva prožraného od červotoče, kam umístili všechny žadatele o bydlení. Sousedské výbory pak dostávaly polovinu nájemného, druhá polovina se vyplácela společnosti Jo Mitch Arbor.“<sup>44</sup> Mitchovy Sousedské výbory navíc oslabují moc původní Rady stromu, kterou nakonec úplně svrhnu: „Postupně dělal všechno pro to, aby Radu stromu oslabil a zesměšnil. [...] Radu stromu všichni okamžitě přestali poslouchat. Pečlivě sledovali Sousedské rady, které každý den schvalovaly nové zákony. [...] Nakonec odhlasovali i zákaz vydávání knih a novin.“<sup>45</sup>

Přestože zpočátku nový režim vypadá mírumilovně, postupem času ve společnosti narůstá strach a nedůvěra, což je patrné ze slov Sima Lolness: „Dnes nás [obyvatelé stromu] vyhánějí bez důvodu, jen proto, že nás neznají. Protože se bojí každého a dveře neotevrou nikomu.“<sup>46</sup> Do důležitých pozic nastupují Mitchovi nohsledi, zatímco inteligence kope v kráteru spolu se zajatými Sloupanými. Fombellovi se tak podařilo vytvořit vcelku komplexní obraz imaginárního totalitního zřízení, přičemž upozorňuje na všechna jeho nebezpečí i na jeho absurditu.

Třetím výrazným tématem je rasismus, nebo spíše xenofobie vůči Sloupaným. Jejich svět a svět obyvatel stromu dělí tlustá hranice dole na kmeni, kterou není radno překračovat. Názory na trávový lid provází intenzivní strach, který de facto nemá žádný konkrétní důvod

---

<sup>44</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 123

<sup>45</sup> Tamtéž, s. 123-125

<sup>46</sup> Tamtéž, s. 175

(kromě toho, že Sloupaní údajně zavraždili El Blua); pramení jednoduše z toho, že jsou jiní. Jejich odlišnost je patrná již na první pohled – mají jiné oči, jiné vlasy a jejich kůže je potažená hnědým povlakem z hlíny; na sobě nosí barevné roušky, které s věkem zvětšují. Jsou negramotní a jejich existence je z velké části ovlivněna přírodou – život na zemi je daleko nebezpečnější než na stromě. Je to jakýsi primitivní národ, který provází různé pověry: ve skutečnosti je to však společnost, která nezná násilí ani peníze a funguje na vzájemné sounáležitosti a pochopení. Nemá tudíž smysl se jich obávat; naopak, nebezpečí představují obyvatelé stromu pro Sloupané, jelikož je zajímají do otroctví.

Celý příběh, stejně jako ve zbylých dvou románech, provází téma pronásledování a odchodu do vyhnanství. Zde pronásledování souvisí s tématem totality, neboť v každé totalitní společnosti zkrátka někdo musí být pronásledován – obvykle ten, kdo nevyhovuje jejím pravidlům, jde proti nim. Zároveň vytváří napínavý děj plný nečekaných zvratů. Život ve vyhnanství se trochu paradoxně stává spíše potěchou než trestem; Lolnessovi žijí vcelku klidný život v přírodě, Tobiáš potkává svou životní lásku. Toto vyhnanství je tedy jiné než vyhnanství prince Iliana ve *Dvou životech pana Perla*, který neustále lpí na tom, co ztratil.

Román pojednává i o tématech nejklašičtějších, tedy o lásce, přátelství a nenávisti. Láska a přátelství jsou představeny jako nejvyšší hodnoty, za které je třeba bojovat; skoro se chce říct, že „pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí“. Pro Fombellův fikční svět to platí: lež a nenávist Jo Mitche a jeho stoupenců jsou zničeny a na stromě začíná nový život, který jako Adam a Eva zahajuje Tobiáš s Elišou.

#### 1.4.5 Jazyk

Jazyk románu na první pohled není zvlášť výjimečný, avšak při pozornějším či opakovaném čtení si čtenář povšimne, že se v textu objevují repliky a úsloví, v nichž se projevuje, že jazyk obyvatel stromu a země je do jisté míry přizpůsoben jejich životu, je ovlivněn mimojazykovou realitou.

Na stromě se např. starému příteli říká „stará haluz“;<sup>47</sup> když jsou si dva lidé velmi blízcí, autor píše, že jejich srdce „spojovala tenká větvička“.<sup>48</sup> Spojení „nasadit komáry do

---

<sup>47</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 15

<sup>48</sup> Tamtéž, s. 211

hlavy“<sup>49</sup> je modifikací českého „nasadit brouky do hlavy“, označuje tedy myšlenku, která nás pronásleduje. Stejně tak bychom asi neřekli „hodit něco ptákům“<sup>50</sup> – ptáci pro obyvatele stromu představují nebezpečí, protože je mohou odnést neznámo kam.

Jazyk Sloupaných je zpočátku nesrozumitelný jak Tobíašovi, tak čtenáři; ostatně by bylo dost zvláštní, kdyby tito lidé mluvili stejným jazykem jako obyvatelé stromu. I v jejich jazyce se zrcadlí mimojazyková skutečnost: např. v nadávce „jdi do klasu“<sup>51</sup> nebo v tom, jak říkají svým lidem: „Malé děti žily nahé, potom jim omotali tělíčko malým proužkem lnu a říkali jim Stonek-Lnu, a každý rok utkali několik nových řad. O mladé dívce se říkalo ‚má málo lnu‘ a o starci ‚má na sobě lán bílého lnu.‘“<sup>52</sup> Oproti tomu Tobíašovi říkají příznačně „Malý Strom“.

Mám za to, že těchto jemných nuancí by si povšimnul jen vnímavější dětský čtenář, avšak i tak jsou občasné jazykové hříčky pro zkušenějšího čtenáře příjemným zpestřením. Stejně jako u jmen by jistě bylo zajímavé porovnání originálu s českým překladem.

---

<sup>49</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 300

<sup>50</sup> Tamtéž, s. 510

<sup>51</sup> Tamtéž, s. 261

<sup>52</sup> Tamtéž, s. 269

## 1.5 Teoretická analýza: Vango

Fombellův druhý román pro mládež nese název *Vango*: je rozdělen na dva díly – *Mezi nebem a zemí* (*Entre ciel et terre*, 2010) a *Princ bez království* (*Un prince sans royaume*, 2011), které vycházejí v jednom svazku. Vango je hlavní hrdina, jenž je obestřen mnoha tajemstvími, které se sám snaží rozklíčovat. Jednoho dne jej zkrátka moře vyvrhlo na břeh jednoho z Liparských ostrovů u Sicílie a od té doby jej všichni pronásledují. Cestuje po Evropě, neustále se pohybuje ve výškách a na svých cestách se také zamiluje, a to do skotské dívky Ethel. Vše se odehrává v prvních desetiletích 20. století, v meziválečném období, během technického rozmachu, ale úpadku lidského charakteru. Do Vangova příběhu zasahují události a lidé, kteří mají svou předlohu ve skutečném světě. V románu se opět objevují témata cesty, úniku a přátelství; právě přátelství v tomto období prochází zkouškou, a tak Vango musí dobře volit mezi těmi, které bude považovat za přátele a které ne.

### 1.5.1 Vyprávění a vypravěč

Vyprávění v románu *Vango* je podáno v er-formě a, stejně jako v ostatních dvou románech, retrospektivně; rovněž jako v *Tobiášovi Lolnessovi* začíná zhruba uprostřed příběhu, kdy je Vangovi devatenáct let, pobývá v Paříži a je obviněn ze zločinu, kterého si není vědom. „Od tohoto okamžiku sledujeme složitou historii Vangova života, o jehož různých peripetiích se dozvídáme i z retrospektivních vstupů. Ty ovšem příběh spíše ještě více komplikují, než vysvětlují.“<sup>53</sup> *Vango* je ohromně rozsáhlý román a tento způsob vyprávění jeho četbu poměrně ztěžuje. Autor jednotlivé kapitoly (i jejich části) sice opatřil podtituly, v nichž uvádí, kdy a kde se děj momentálně odehrává, nicméně míst a časových úseků je tak mnoho, že je – zejména zpočátku – poměrně složité se ve všech rovinách orientovat; a když už se v nich čtenář zorientuje, přidá autor další, a tak se z četby stává neustálé hledání pojítek a souvislostí mezi jednotlivými rovinami vyprávění. Zatímco v *Tobiášovi Lolnessovi* retrospektivní pasáže probíhající události spíše objasňují, ve *Vangovi* hrdinův příběh skutečně spíše čím dál více zamotávají a znejasňují a jeho původ je odkryt vlastně až téměř na konci příběhu, na straně 601.

---

<sup>53</sup> POUČOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 19. 11. 2018] Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

Na druhou stranu, u některých čtenářů tento postup naopak může probouzet napětí a chuť rozkrýt Vangovo tajemství; oproti dalším dvěma románům tento dobrodružný příběh nadto obsahuje jakousi kriminální zápletku, tedy příslib napínavého příběhu se zajímavým rozuzlením. Vše je navíc prostoupeno tajemstvím a vždy, když už si čtenář myslí, že se blíží rozklíčování, objeví se další překážka. „Autor zde na čtenáře vytasil celý arzenál romantických a dobrodružných zápletek: vražda, pomsta, pronásledování, ztroskotání, poklad, padouch, zrádce, osudová žena a samozřejmě všeprostupující tajemství. [...] Timothée de Fombelle čtenářům prodává to, co bylo v časech postmoderny nedostatkovým zbožím – rozkoš z příběhu.“<sup>54</sup> Román tedy zdánlivě obsahuje všechny předpoklady pro atraktivní četbu; nabízí se však otázka, zda jich autor do jednoho textu nevložil až moc.

### 1.5.2 Časoprostor

Dějištěm románu je, oproti *Tobiášovi Lolnessovi*, skutečný svět. Příběh se odehrává převážně v Evropě, a to od 20. let 20. století do 40. let století téhož. V románu se rovněž objevuje pasáž, kdy autor „přeskočí“ do pozdních let století předchozího, a vysvětluje tak Vanguův původ a vlastně i to, proč je neustále pronásledován. Podobně jako v panu Perlovi se i zde prolíná svět fiktivní se světem reálným, a sice tak, že se smyšlený příběh mísí se skutečnými historickými událostmi (konstrukce Graff Zeppelinu, nástup nacismu a bolševismu) a osudy Evropy jsou společné i osudům hrdinů. V příběhu také vystupují postavy mající reálnou předlohu (Hugo Eckener, Josif Stalin, z epizodních např. Sergej Prokofjev; je možné, že se autor inspiroval skutečnou osobou i u jiných postav).

Dějištěm příběhu je tedy rozporuplná doba mezi světovými válkami, doba, kdy „se lámaly charaktery“.<sup>55</sup> Z tohoto důvodu je román považován za četbu pro starší čtenáře, jelikož vyžaduje orientaci v historických událostech období i v jeho osobnostech. „Sám autor v rozhovoru pro knihovnu *Le Chat Pitre* uvedl, že ač tento román nepovažuje za

---

<sup>54</sup> NEJEDLÝ, J.: *Vango je román hodný svého žánru, suverénně odvyprávěná pohádka pro dospělé čtenáře* [online]. Vltava [cit. 19. 11. 2018]. Dostupné z <https://vltava.rozhlas.cz/vango-je-roman-hodny-jmena-sveho-zanru-suverenne-odvypravena-pohadka-pro-dospеле-5096874>

<sup>55</sup> *Vango – kniha o chlapci, který utikal* [online]. Teepek.cz [cit. 25. 11. 2018]. Dostupné z: [www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal](http://www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal)

historický, musel strávit mnoho času studiem historických momentů a souvislostí.“<sup>56</sup> Fombellovi však v tomto směru bývá vytýkáno přílišné školometství: „Školometská interpretace dějinných procesů, jak může čtenář částečně obeznámený s francouzským prostředím konstatovat, ideově a ideologicky vychází z učebnic dějepisu pro francouzské střední školy. Ty mají tendenci představovat Francii 20. století jako světovou velmoc, které se výše jmenované dějinné události jako zázrakem vyhnuly...“<sup>57</sup> Prvky velkých dějinných událostí v životech smyšlených postav také někdy bývají spíše nevěrohodné a výsledkem je dojem jakési smyšlené paralelní reality: „Ačkoli je rozuzlení příběhu chytře ukotveno v uvěřitelné historické reminiscenci, celý tento epický kolos jako by připomínal nějakou pobočnou, fantaskně dobrodružnou knihu z dílny magického realisty Michala Ajvaze.“<sup>58</sup>

Stejně jako v ostatních dvou románech autor i zde „přeskakuje“ nejen v čase, ale i v prostoru: „Samotný příběh neskáče jen z postavy na postavu. Skáče i v čase, a přestože se většina postav setkává právě mezi světovými válkami, neustále se příběh vrací do časů minulých. A skáče se i po světě – Liparské ostrovy, New York, Moskva, Soči, Petrohrad, Frankfurt či Everland nedaleko jezera Loch Ness ve Skotsku.“<sup>59</sup> Hlavní hrdina skutečně „pendluje“ po celé Evropě, avšak nikde nenachází klid: na každém místě, kde se ocitne, na něj čeká nepřítel, a on se opět musí přemístit jinam (také proto koneckonců trpí stihomamem). Faktem je, že v celé Evropě vlastně neexistuje místo, které by bylo Vangovým domovem; místo, kde by se stále cítil v naprostém bezpečí, kde by na něj jeho nepřátelé nedosáhli. Místo toho se skrývá ve výškách: pro jiné by běhání po střechách mrakodrapů znamenalo nebezpečí, ovšem Vango právě tam nachází pravý opak.

Jediný prostor, který se Vangovi na čas stane domovem a který stojí stranou bouřlivé

---

<sup>56</sup> MILOTOVÁ, A.: *Využití díla Timothée de Fombella Céleste, ma planète ve výuce francouzského jazyka* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, 2012. [cit. 25. 11. 2018] Diplomová práce, s. 27. Dostupné z <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/4043/1/Alena%20Milotova%20Vyziti%20dila%20Timothee%20de%20Fombella%20Celeste%2C%20ma%20planeta%20ve%20vyuce%20francouzského%20jazyka.pdf>

<sup>57</sup> POUČOVÁ, M.: Fombelle, Timothée de: *Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 25. 11. 2018] Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

<sup>58</sup> NEJEDLÝ, J.: *Vango je román hodný svého žánru, suverénně odvyprávěná pohádka pro dospělé čtenáře* [online]. Vltava [cit. 25. 11. 2018]. Dostupné z <https://vltava.rozhlas.cz/vango-je-roman-hodny-jmena-sveho-zanru-suverenne-odvypravena-pohadka-pro-dospele-5096874>

<sup>59</sup> *Vango – kniha o chlapci, který utikal* [online]. Teepek.cz [cit. 25. 11. 2018]. Dostupné z: [www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal](http://www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal)

meziválečné Evropy, je ostrov Arkudah s klášteřem, o němž (alespoň do jistého okamžiku) nikdo neví. Klášter, jež založil otec Zefiro, je jakousi oázou se zahradou a králíky, kde mniši vedou klidný život prokládaný modlitbami a prací. O svůj ostrov se pečlivě starají, proto vypadá jako malý ráj: „Vango nikdy takové místo neviděl ani se mu o něm nesnilo. [...] Na cestičkách v zahradě vanul neobyčejně svěží vzduch. Všude byla voda. Protékala žlábký z vydlabaného dřeva, zastavovala se v kamenných nádržích, díky zázračným mechanismům šplhala po kole spleteném z rákosí a znovu stékala spoustou malých, čím dál užších zpívajících kanálků. [...] A teď tady Vango objevil příjemnější, vlhčí místo s bujnější vegetací, než si dovedl představit.“<sup>60</sup> I z Arkudahu však Vango nakonec musí odejít; na konci svého příběhu se však jako Jan Evangelista v klášteře opět ocitá, i když v jiném. Dá se tedy konstatovat, že klášter je v románu místem izolovaným od historických zvrátů, místem, kde postavy konečně nalézají klid – a také úkryt.

### 1.5.3 Postavy

Stejně jako v *Tobiáši Lolnessovi* i ve *Vangovi* vystupuje nespočet postav, které v příběhu hrají různě důležité role a jsou v různém vztahu k hlavní postavě. Vango, celým jménem Vango Romano, protagonista, je mladý záhadný muž, který je neustále na útěku – opět stejně jako Tobiáš. Záhadný je nejen pro své okolí (ostatní postavy z jeho příběhu vždy znají pouze určitou část, a tak je nemožné z jejich útržkovitých znalostí sestavit celý Vangův portrét), ale také sám pro sebe. „Boulard se snažil od jeho kamarádů dozvědět, kde se Vango narodil, jméno nějakého člena rodiny, adresu jeho rodičů, jakoukoli informaci, která by Vanga Romana zasadila na nějaké místo na zemi. Chtěl vědět, jaké měl zájmy, kde trávil prázdniny, jestli za ním chodily nějaké návštěvy, zda dostával poštu... Nic, vůbec nic. Nic, nic, nic.“<sup>61</sup> Vanga samotného však neznalost vlastní identity někdy děsí; stejně tak to, že se nikde necítí v bezpečí, trpí stihomamem, ničemu nerozumí: „Všechno mu nahánělo strach. [...] Nedůvěřoval ničemu a nikomu. Měl by se na pozoru i před novorozencem. [...] Jaký hluboký

---

<sup>60</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013, s. 64-65

<sup>61</sup> Tamtéž, s. 139



otisk za sebou zanechával na dlažbě nebo na písku, všude, kudy prošel, a jak to, že ho vždycky našli? Jak to, že objevili jeho stopy, když už ho k zemi nepoutala žádná tíha?“<sup>62</sup>

Pokud se čtenář opravdu chce dozvědět, jaká je Vangova totožnost, musí si počkat téměř na konec druhého dílu románu; a dozví se, že Vango je ve skutečnosti Vango Romanov, syn bratra ruského imperátora Mikuláše II. Georgije, jenž předstíral svou smrt, ale díky ozdravné kůře Číňana Laa se uzdravil ze své nemoci, započal nový život a našel si ženu, s níž zplodil syna jménem Vango. Vzhledem k událostem v Rusku v roce 1917 tak po Vangovi pátrá Stalin prostřednictvím svých stoupenců. Zároveň se ho však snaží najít i francouzský komisař Boulard, avšak důvodu vraždy, kterou však Vango nespáchal. A i Vango samotný – stejně jako dospívající čtenář, jemuž je román určen – pátrá po své vlastní identitě.

Další významnou postavou je Ethel, skotská dívka, jež má ráda rychlou jízdu a se kterou se Vango setkává přízračně několik kilometrů nad zemí během své ilegální cesty Graff Zeppelinem. Ethel je sirotek a má pouze bratra Paula, který navíc často není doma. Po smrti rodičů se cítí osaměle a trpí depresí; z té ji však vytrhne právě setkání s Vangem. Přestože spolu stráví pouze několik hodin, stává se z jejich setkání láska na celý život a Ethel neustále čeká na to, až s ním bude moct být: „Pro ně oba [Ethel a bratra] svět ustrnul v den smrti jejich rodičů. [...] Zkrátka nic nového pod sluncem. Za celou tu dlouhou dobu ledovou kolem ní proletěl jediný meteor. Vango. Milovala ho. Milovala ho z celé duše. Když zůstávala v zakouřených kavárnách do rána, když se opájela tvářemi, hudbou, rychlostí, věděla, že utíká před něčí nepřítomností. Proletěl příliš rychle na to, aby ho mohla zachytit a aby se život kolem ní konečně zahřál.“<sup>63</sup> Zajímavé je, že je postava Ethel nápadně podobná Elíše z *Tobiáše Lolnesse*: obě dívky jsou výjimečné svou krásou, důvtipem, inteligencí a také svou věrností a oddaností. V příběhu vystupuje i jiná mladá dvojice, a sice Andrej a Myšice. Andrej je Rus, „houslista a špeh proti své vůli“,<sup>64</sup> a Myšice je tajemná Židovka z Paříže, která má stejnou zálibu ve výškách jako Vango; a stejně jako Ethel se do Andreje zamiluje po jediném letmém setkání.

---

<sup>62</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013, s. 307

<sup>63</sup> Tamtéž, s. 290

<sup>64</sup> *Vango – kniha o chlapci, který utíkal* [online]. Teepek.cz [cit. 26. 11. 2018]. Dostupné z: [www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal](http://www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal)

Z dalších postav je důležitá Vangova chůva řečená Mademoiselle, již se podařilo utéct pirátům, kteří zabili jeho rodiče a celé dětství se o něj starala. Vango ji sice beze slova opustí, ale po celou dobu své nepřítomnosti jí jednou ročně píše dopisy a po svém návratu se ji snaží uchránit před násilím. Jak jsem již zmínila výše, Vango vlastně nemá žádný domov; dá se říct, že ten pro něj představuje právě Mademoiselle se svým mateřským přístupem a výbornou kuchyní.

Za zmínku stojí ještě otec Zefiro, Vangův přítel a zakladatel kláštera v Arkudah. Jedná se o válečného veterána z první světové války, pátera, jenž zpovídal Voloje Viktora, zločince ve službách Stalina, ovšem Zefiro porušil zpovědní tajemství a jeho zločiny vyhradil; Voloj Viktor se jej od té doby snažil vypátrat, proto se Zefiro ukryl na ostrově, na němž později založil klášter pro další vydědence společnosti. Zefiro je člověk, který Vangovi vždy pomáhá a zachrání ho v těch nejtěžších situacích. V jeho osobě se tak zračí důležitost přátelství a pomoci.

V románu dále vystupuje řada dalších postav, jejichž příběh více či méně souvisí s příběhem Vanga a navzájem o sobě většinou neví. „Nejrůznější setkávání se a nedorozumění vyplývající ze skutečnosti, že každá z postav zná jen část Vangova příběhu a on sám často ne o mnoho více, tvoří základní pilíř výstavby děje.“<sup>65</sup> Postavy lze vesměs (opět stejně jako v předchozím románu) rozdělit na kladné a záporné podle toho, v jakém vztahu jsou k hlavní postavě, i když charakter některých se v průběhu příběhu mění (např. u Augustina Avignona).

#### 1.5.4 Témata

Témata ve *Vangovi* jsou v podstatě stejná jako ta v *Tobiáši Lolnessovi* (tyto dva romány se, jak vyplývá z předchozí analýzy, v mnoha směrech shodují). Asi nejvýraznější shodou je téma pronásledování: Vango je pronásledován kvůli svému původu, o kterém však ze začátku nemá ponětí. S pronásledováním souvisí jeho neustálý útěk, v literatuře rozšířený motiv cesty; na rozdíl od Tobiáše však Vango všude na světě potkává přátele, kteří mu pomáhají, byť často bez jeho vědomí. Motiv cesty se projevuje i v přítomnosti různých

---

<sup>65</sup> POUČOVÁ, M.: Fombelle, Timothée de: *Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 26. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

dopravních prostředků: „Dvacátá až třicátá léta byla léty překotného rozvoje dopravních prostředků, z nichž většina v dnešní době působí neodolatelně romanticky. Otevřené kabriolety, soukromé dvouplošníky a především vzducholodě hrají v románu významnou úlohu.“<sup>66</sup>

„Neodolatelně romanticky“ působí i příběh Vanga a Ethel: láska je dalším tématem společným *Tobiáši Lolnessovi* a *Vangovi*, stejně tak přátelství. Příběh Vanga a Ethel však nekončí jednoznačně šťastně jako příběh Tobiáše a Eliši – nejen, že Vango nějakou dobu předstírá smrt, ale i konec románu je do jisté míry otevřený: „Vango a Ethel se procházeli mezi fíkovníky, celí jako na trní, a neúprosně se blížili k cíli. [...] Potom výkřik, volání. A to bylo všechno.“<sup>67</sup>

Posledním tématem společným těmto dvěma románům je téma totality, resp. jejího nástupu. Avšak zatímco v *Tobiáši Lolnessovi* se jedná o smyšlený svět i smyšlený totalitní systém, ve *Vangovi* jde o nástup skutečné totalitní moci. Přestože jej totalita v podstatě pořád pronásleduje, zároveň jí díky přátelům vždycky uniká (zatímco Tobiáš uniká spíše vlastní důmyslností). Toto snadné řešení je Fombellovi vytýkáno: „Při jeho [Vangově] četbě by [čtenáři] mohli propadnout falešné představě, že s pomocí hrstky přátel je vždy kam utéci.“<sup>68</sup> Dle mého si autor v tomto případě vzal „příliš velké sousto“ a v příběhu události první poloviny 20. století působí jaksí těžkopádně.

Nakonec bych zmínila ještě jeden prvek, který se v dalších dvou románech tolik neobjevuje, a sice humor. V románu *Vango* se občas objeví vtip, ať už v podobě ironie nebo výsměchu, např. na začátku, kdy Hugo Eckener zesměšňuje nacistického šéfa, nebo v momentě, kdy Boulard odjíždí s Ethel jejím autem na nádraží: „Mary naskládala pro krásného Francouze plnou tašku suvenýrů. Omlouval se, že si neodveze jelení hlavu, kterou mu nabízela.“<sup>69</sup> Sice se nedá říct, že by se na takových místech čtenář „popadal za břicho“, ale minimálně mu vyvolají úsměv na rtech.

---

<sup>66</sup> POUČOVÁ, M.: Fombelle, Timothée de: *Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 26. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>.

<sup>67</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013, s. 697

<sup>68</sup> POUČOVÁ, M.: Fombelle, Timothée de: *Vango* [online]. [cit. 1. 12. 2018] Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

<sup>69</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013, s. 148

## 1.6 Teoretická analýza: Dva životy pana Perla

Fombellův poslední román pro mládež, *Dva životy pana Perla* (*Le Livre de Perle*), vyšel v roce 2014. Jak titul napovídá, hlavním hrdinou je tajuplný pan Perle, se kterým se vypravěč setkává náhodou během letních prázdnin, jež ve svých čtrnácti letech tráví na francouzském venkově. Ocítá se v tajemném domě pana Perla plném záhadných kufrů, jejichž obsah si dokáže vysvětlit až po pětadvaceti letech. Paralelně k tomuto příběhu, odehrávajícímu se ve skutečném světě, jsme svědky ještě jednoho, pohádkového, který probíhá v kouzelném království plném víl, ale i zákeřných mágů a zlých králů. Oba tyto světy se v románu prolínají, pohádkový svět do jisté míry zasahuje do toho reálného, jež slouží jako vyhnanství těch, kterým byl život v království zapřen. Velkým tématem románu je láska, byť nenaplněná, mezi Ilianem alias Joshuou Perlem a vílou Oliou.

### 1.6.1 Vyprávění a vypravěč

Způsob vyprávění je z literárně-teoretického hlediska na románu *Dva životy pana Perla* zřejmě to nejzajímavější. Jak jsem již naznačila, vyprávění nerespektuje časovou posloupnost – úplně na začátku se čtenář ocítá někde uprostřed příběhu, poté začne sledovat, jak se jakýsi čtrnáctiletý chlapec ztratil v lese a náhodou nachází tajemný dům pana Perla, potom se přemísťuje zase jinam, do pohádkového světa, kde vládne magie a nenávisť. Vyprávění je tedy retrospektivní, přičemž „se v knize protíná několik osudů, časových a prostorových plánů, fikce s historickou realitou.“<sup>70</sup> Jako čtenář jsem byla zprvu zmatena, ale ve výsledku tento postup dává dohromady pestrá mozaiku, která se v závěru díla sjednocuje, a dokonce přesahuje do našeho světa. Zároveň je však dílo v důsledku tohoto čtenářsky náročnější. dopsat, že je to typické pro všechny tři romány

Kromě časoprostorových plánů v románu dochází i k intenzivnímu střídání vypravěčů: autor přechází z er-formy do ich-formy, která splývá s postavou chlapce (později muže) s „přiznanými autobiografickými rysy“.<sup>71</sup> V er-formě, z pozice vypravěče nadosobního, vševědoucího, se vypráví jednak v pasážích, které se odehrávají v pohádkovém království, a jednak tam, kde hlavní roli hraje pan Perle. Jakmile do příběhu

---

<sup>70</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 28.4.2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

<sup>71</sup> Tamtéž.

vstupuje postava chlapce-muže, což je v první a poslední části, přechází vyprávění do ich-formy, tedy vypravěče osobního. Užití osobního vypravěče umožňuje hledisko zúžit na omezený pohled jedné z postav, která zde navíc zřejmě značně splývá s autorem; jako by tak autor prezentoval své vlastní vidění světa, v němž navzdory jeho věku fantazie stále má výsadní místo.

V závěru románu tento osobní vypravěč navíc nabývá některé rysy vypravěče autorského, který do fikčního světa vstupuje a vytváří v podstatě samostatnou postavu, jíž se v tomto případě stává onen chlapec (muž). Tento vypravěč zdůrazňuje proces tvorby příběhu a prezentuje jej jako reálný: „Takto jsem snil při pohledu na starého Joshuu Perla vedle mrtvého bratra, kterého téměř neznal. [...] Jak ten jejich příběh vyprávět? Jak to udělat, aby byl uvěřitelný? [...] Najdu čas a slova, abych je oba vrátil do jejich království? Ted’ už to záleželo jen na mně.“<sup>72</sup> Tento hlas autora-vypravěče je však patrný už i v první části příběhu: „O místě, odkud přišel Joshua Perle, vím jistojistě jen tato první slova [...] Ve všem ostatním vycházím z toho, co jsem se dozvěděl poté, co se mi jednoho podzimního dne zjevil před zdí z kufrů. Ze všeho, co vím o světě, ze kterého byl vyhoštěn.“<sup>73</sup> Autorský vypravěč jakožto hlas z „vnějšího“ světa v tomto případě však neglosuje to, co je psáno, nezdůrazňuje fakt, že se jedná o fikci (jako např. v *Jakubu fatalistovi a jeho pánu*, *Markétě Lazarové* či v dílech Milana Kundery), ale – jak jsem již zmínila – spíše naopak: jako by se snažil vyvolat dojem, že tento příběh se opravdu stal a že jemu podobné se skutečně dějí, jenom musíme připustit možnost jejich existence. Tento postup je charakteristický pro postmoderní prózu a z mého pohledu je obdivuhodné, že jej autor použil v próze primárně určené mládeži.

Za zmínku stojí také to, jakým způsobem autor ve čtenáři udržuje napětí. Faktem je, že jednotlivé kapitoly (stejně jako v dalších románech) často končí vypjatým momentem, po kterém navíc obvykle následuje vyprávění v úplně jiném časoprostoru. Čtenář si tak na rozuzlení jednotlivých událostí musí počkat, což způsobuje, že musí stále pokračovat v četbě; jako by tím autor zajišťoval, že knihu skutečně dočteme. Vyprávění je navíc poměrně rychlé, autor se nezdržuje žádnými detailními popisy, které by dospívajícího čtenáře navíc mohly nudit. V momentě, kdy se takříkajíc vyjasní, kdo je kdo a v jakém rámci se vypráví, se příběh čte poměrně svižně a se zaujetím.

---

<sup>72</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 280-281

<sup>73</sup> Tamtéž, s. 74

## 1.6.2 Časoprostor

Stejně jako způsob vyprávění je i časoprostor z literárně-teoretického hlediska pozoruhodný. Jak jsem již mnohokrát zmínila, autor často přepíná mezi dvěma světy, které jsou vzájemně v rozporu, ale zároveň mají i něco společného, navzájem se propojují. Těmito dvěma světy rozumím pohádkové království a skutečný svět.

Pohádkový svět vykazuje snad všechny rysy, jež od něj čtenář očekává – nacházejí se v něm typické postavy (král, královna, jejich synové, víly, mágové, lučištníci), děj se odehrává v jakémsi „nadčasovém bezčase“ a v neurčitém prostoru vzdáleném tomu našemu. Nadto příběh začíná tradiční formulací „bylo nebylo...“. Trochu paradoxně se však nejedná o mírumilovný prostor pohádek, v němž pravda a spravedlnost vždy vítězí: zpočátku to tak snad vypadá, ale po oné nešťastné události, kdy královna zemře při porodu své domnělé dcery (tedy syna Iliana) a král se zblázní, vše v království upadá a po několika letech se vlády ujímá zlý Ian, jehož kmotrem a rádcem je zákeřný mág Taage a který se mstí za smrt své matky: „Pohádkový svět je krutý, temný, ovládaný nešťastným tyranem, který jej mravně rozkládá.“<sup>74</sup> Tento rozklad se dotýká i přírody; zatímco dříve se letohrádek nacházel na jezeře, po královnině porodu voda vyschla a všechno začalo naznačovat neštěstí: „Celé jezero bylo pokryté loužemi bahna. [...] Další noc nastalo úplné bezvětrí. Jezero bylo vyschlé. Kolem paláce se rozhostil dusivý puch. Z bahna vylétala mračna komárů.“<sup>75</sup> Proměna přírody a prostoru v království tedy reflektuje zhoršení poměrů a života v něm.

Oproti tomu se skutečný svět zdá být jakousi oázou míru a klidu – tedy alespoň do té doby, než začne válka. Je tedy v kontrastu ke světu pohádkovému: pohádkový svět je krutý, zatímco skutečný je zdánlivě bezpečný. „Žužu zabalené do hedvábného papíru evokuje dětskou bezstarostnost, cukrářství s rytmem otevíracích hodin a přípravy sladkostí pak symbolizují poklidnou pravidelnost a neměnnost.“<sup>76</sup> Jde to poněkud proti čtenářským představám, podle kterých by to mělo být spíše naopak – v pohádkovém světě vládne mír, zatímco ten náš je plný nástrah, nejistoty a krutosti. Spojnicí mezi těmito dvěma světy jsou pohádkové knížky, které „stejně tak jako Ilianovi otevírají dveře ke ztracenému dětství a

---

<sup>74</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 29. 4. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

<sup>75</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 78

<sup>76</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 29. 4. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

jeho paměti, i adresáty příběhu vracejí do dětských let.“<sup>77</sup>

Tato idyla se začíná hroutit, když vypukne druhá světová válka a Ilian, který na sebe vezme jméno zemřelého syna Perlových Joshuy, musí narukovat. Dostává se tak do vleku událostí a na svůj původ tak trochu zapomíná, dokud nenarazí na dozorce Bartosze Kozowského, jenž na řetízku na krku nosí šupinu mořské víly. Události z válečného období působí realisticky a uvěřitelně – možná, že se autor inspiroval skutečnými (zajetí, násilná vražda Brahima El Fassiho, když se pokoušel utéct, účast hlavního hrdiny v odboji, odvod Perlových do koncentračního tábora a následná smrt). Volba adoptivní židovské rodiny má svou zjevnou funkci: „Fombelle spojil osud svého exulanta s údělem pařížské židovské rodiny. Prolnul tak námět vyhnanství a ztráty domova napříč oběma světy. Potvrdil znovu svůj zájem o dějiny velkých událostí a jejich dopad na život konkrétního člověka.“<sup>78</sup> Svět pohádkový a skutečný se prolíná ještě jinak: ve skutečném světě se objevují pohádkové postavy (Ilian alias Perle, později Olia, lučištníci a nakonec samotný Ian) a předměty, po kterých se pan Perle pídí kolem celého světa.

V období války se pan Perle přece jen ocitá na jakémsi vzdáleném „ostrově“, kam válečná skutečnost dosahuje jen částečně – je to během jeho partyzánského období, kdy žije na farmě Pilonových v jižní Francii. „Léto Joshuy Perla probíhalo téměř v poklidu. Naučil se jezdit na kole, podnikal výlety, zastavoval se pod platany, prohlížel si vesnice, když všichni drželi siestu. Svobodnou zónu, která zaujímala jižní polovinu Francie, řídila vláda podřízená Německu, ale stín okupace sem dopadal jen vzdáleně.“<sup>79</sup> Někdy scény ze života na farmě připomínají poklidné plynutí času a událostí z jakéhosi vesnického románu: „Po práci doma trávili veselé večery. Loupali zelenou slupku a přitom pili sladké víno. [...] Některé ženy zpívaly. Starý muž vyprávěl pohádky, při kterých se Jo Perlovi svíralo srdce.“<sup>80</sup> Nakonec ale do této idylly válečné hrozby zasáhnou velmi ostře: Joshua se dozvídá o deportaci Perlových a urychleně farmu opouští; později se tam však zase vrátí, ovšem nevrací se do onoho klidného útočiště, ale aby bojoval po boku partyzánů.

Dalším takovým „ostrůvkem“, kam nedosahuje všední skutečnost, je domek pana

---

<sup>77</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 29. 4. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothée-de-dva-zivoty-pana-perla>

<sup>78</sup> [https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura\\_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html](https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html) [citováno 29.4.2018]

<sup>79</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 155

<sup>80</sup> Tamtéž, s. 156

Perla na začátku vyprávění. Je to jakési zapomenuté místo daleko od lidí, kde se pan Perle může oddávat své neobvyklé zálibě – shromažďování „důkazů“ o existenci pohádkových světů. Na začátku příběhu slouží jako útočiště zraněnému chlapci zabloudivšímu v lesích; v tom sice odtažitý pan Perle vzbuzuje nedůvěru a trochu i strach, ale na čtenáře toto místo působí spíše uklidňujícím dojmem, a to díky své útulnosti: v domě je starý dřevěný nábytek, v krbu často plane oheň, Perle se o svého hosta stará.

Co se týče času, ten je v pasážích odehrávajících se v reálném světě často přesně určený, např. když se Ilian dostává do Cukrářství U Perlů: „Bylo to v roce 1936. Už dva dny nepřetržitě pršelo a předcházející noci se nad Paříží přehnala největší bouře za posledních dvacet let, horší než bombardování za první světové války.“<sup>81</sup> Někdy se také odkazuje ke skutečným historickým událostem. Určení času je pak zcela jasné ve druhé části knihy, a to hned na začátku: „Bylo to 22. června 1941. Bitvy zbrázdily celý kraj.“<sup>82</sup> Kdy se odehrává první setkání chlapce-autora s panem Perlem sice nevíme, nicméně víme, že podruhé se s ním setkává o dvacet pět let později (navíc víme, že když byl Perle ve válce, bylo mu přibližně mezi dvaceti a třiceti), a tak můžeme tušit, že se toto setkání odehrává v současnosti. Pevné časové zakotvení příběhu mu dodává na autentičnosti.

### 1.6.3 Postavy

Postav se v románu vyskytuje mnoho, avšak nejsou příliš prokreslené: v podstatě úplně nevíme, jak vypadají, ani co si myslí, chybí jim introspekce; těžiště románu není v postavách a jejich vnitřním světě, nýbrž v ději, případně v interakci postav.

Postavy se v zásadě dají rozdělit podle dvou kritérií respektujících to, do jakých světů původem náleží: tedy na pohádkové (většinou nadpřirozené) a přirozené (ty, které patří do reálného světa). Před očima čtenáře v příběhu defilují, objevují se a zase odcházejí, často bývají součástí pouze jediné dějové pasáže (Brahim El Fassi, Bartosz Kozowski, rodina Pilonových); postavy pohádkové přecházejí do světa skutečného (Olia, lučištníci, samotný pan Perle). Mají mezi sebou různé vztahy – např. rodinní příslušníci, přátelé. Ilian alias pan

---

<sup>81</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 55

<sup>82</sup> Tamtéž, s. 105



Perle, jeho bratr Ian a víla Olia spolu tvoří v zásadě milostný trojúhelník, přičemž Olia je „jablkem sváru“.

Hlavní postavou je, jak již název románu napovídá, pan Perle. Jeho podstata je stále stejná, avšak v průběhu vyprávění mění své jméno podle toho, jakou roli zrovna zastává: v pohádkovém království je to princ Ilian, během války Joshua Perle, na venkovské farmě si nechává říkat Jo, aby svým židovským jménem nevzbudil podezření, a ve stáří je to pan Perle. Jelikož ani za svého života v království nemá žádné nadpřirozené schopnosti, jedná se o postavu přirozenou. O jeho vzhledu se toho čtenář moc nedozví; popis je útržkovitý, nepodává komplexní obraz o tom, jak vypadá. Ve stáří má „krátce ostříhané vlasy, truhlářskou halenu a jemné ruce vyšívачky.“<sup>83</sup> O mladém Perlovi autor píše jen to, že měl „divokou hřívu“ a že „byl krásný a bledý jako mladý ženich“.<sup>84</sup> Jeho nebývalá, éterická krása bývá vždy zdůrazňována. Jeho celý život určuje láska k víle Olie. V našem světě je cizincem, ve kterém „si musí najít svůj způsob existence i smysl života. Zatímco to první nalézá v židovské rodině Perlových, jimž vypomáhá v jejich cukrářství, jeho životní cíl je jinde. Stává se jím hledání pohádek, odkud přišel a kde zanechal svoji lásku, vílu Oliu.“<sup>85</sup> Nicméně, nikdy se zcela neusazuje, nikdy nenachází úplný klid: neustále je pronásledován myšlenkami na svůj původ a vlastně i svým bratrem, který jej na konci příběhu přichází zničit.

Bratr Ian je charakterovým protipólem Iliana alias pana Perla; nenávidí jej již od jeho narození, protože má za to, že mu zabil matku. Jeho nenávist přizívá zjištění, že jsou zamilovaní do stejné dívky – a proto svého bratra z království vyhostí do světa lidí. Ianova krutost je demonstrována jeho činy, např.: „Ilian lovce znal. Viděl, jak [Ian] vidlemi odtrhl vrh lišcat od jejich matky nebo jak rozčtvrtil zvěř za živa. Nechával své vlky hladovět, zraňoval je, aby je ještě více vydráždil. Nad klec jim zavěšoval pytlíky plné krve.“<sup>86</sup> S Ianem se pojí další záporná postava – jeho kmotr, mág Taage, který se podílí na devastaci království a také na nemožnosti setkání milenců Iliana a Olii.

Poslední postavou trojúhelníku je víla Olia. Je to okouzlující dívka, která nestárne – pořád je jí patnáct. Má schopnost se přetělit do různých zvířat, díky čemuž se jí poměrně dlouho daří unikat královým léčkám. Kvůli polibku s Ilianem však o své nadpřirozené

---

<sup>83</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 26

<sup>84</sup> Tamtéž, s. 60

<sup>85</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 4. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

<sup>86</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 90

schopnosti přijde a po útěku z králova vězení ji stihne stejný osud jako prince Iliana: vyhnanství. Taage jí dá jedinou podmínku – Ilian ji nikdy nesmí spatřit, jinak Olia zmizí navždy. A tak jim ani v jiném světě není umožněno se shledat.

Poslední významnější postavou je chlapec (muž), o němž se čtenář sice nedozvídá, jak vypadá, nicméně některé zmínky ukazují nápadnou podobnost se samotným autorem: „Jak jsem vyrůstal, cítil jsem tedy, jak se ty vzpomínky ve mně rozpouštějí. Nezmizely, ale byly smíchané se vším, co jsem byl já. Dělal jsem divadlo, psal jsem příběhy, stále jsem něco kutil, četl jsem knihy. V tom byl obsažen i Joshua Perle.“<sup>87</sup> Setkáváme se s ním pouze na začátku a na konci příběhu, jeho výstup tvoří jakýsi rámec, do nějž je děj zasazen – s panem Perlem nás seznamuje a zároveň jeho osud před očima čtenáře zakončuje. Jeho konečný výstup celý román vlastně cyklicky završuje: vypravěč-autor se vrací na místo v lese, kde celý příběh začal, tedy do domu pana Perla, a zjišťuje, že už jej dávno nikdo neobývá. Po této události se v jeho životě začnou odehrávat věci, které ho k panu Perlovi ale přeci jen zpátky přivedou – jednoho dne před svým bytem najde filmy s fotografiemi, které v jeho domě před lety pořídil. Díky tomu vypravěč-autor začne psát knihu *Dva životy pana Perla*, jež „byla něco mezi pohádkou a dobrodružným románem.“<sup>88</sup> Tato postava vlastně umožňuje příběh propojit s reálným světem, dodává mu dojem skutečnosti; čtenář se ptá, zda se tento příběh náhodou opravdu nestal.

#### 1.6.4 Témata

Během četby jsem samozřejmě přemýšlela nad tím, jaká témata román zpracovává a zda a jak by mohla zaujmout především dospívajícího čtenáře – i když si ho s velkým potěšením může přečíst i dospělý, jelikož „de Fombellovo dílo jde dál, překračuje věkové hranice. Jeho knihy si se zatajeným dechem přečtou i dospělí, chce se říci: zejména.“<sup>89</sup> Navíc, téma bývá hlavním kritériem, podle kterého si knihu čtenáři vybírají.

„Alfou i omegou jeho příběhů je láska: pronásledovaná, nemožná, za všech okolností

---

<sup>87</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 201

<sup>88</sup> Tamtéž, s. 255

<sup>89</sup> GRUBBHOFER, V.: *Milenci zakleté lásky putují k naději. Příběh, kterému podlehnete* [online].

Českobudějovický deník.cz [citováno 5.5.2018]. Dostupné z

[https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura\\_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html](https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html)

trvající. Nebo zakletá, zakázaná vílám, vyhnaná do exilu. Tak se s ní setkáváme v panu Perlovi. Točí se kolem ní vše. Je silou, díky níž žijeme.“<sup>90</sup> Jedinou nadějí v životě pana Perla je jeho láska k Olie a stejně tak v jejím láska k němu. Čtenář se však možná sám sebe táže, zda jim to takříkajíc „stálo za to“, když jejich cit nikdy nebyl naplněn a ani ve vyhnanství se nemohli setkat. Na druhou stranu, jedná se o lásku nešťastnou? Pokud nešťastnou láskou rozumíme neopětovanou, pak ne. Postavám stačí vědomí, že ten druhý někde existuje a cit opětuje. Z pohledu dospělého je tato představa možná naivně romantická, avšak pro dospívající, zvláště ty, kteří mají sklony se platonicky zamilovávat, může být naopak romanticky uklidňující. Autor lásku prezentuje jako opravdový, ryzí cit, který vydrží jakoukoli vzdálenost, ať už místní, nebo časovou.

Pronásledování je dalším hlavním tématem románu, které je, stejně jako téma předchozí, společné i ostatním autorovým knihám. Pan Perle je pronásledován už doma, v království, svým vlastním bratrem, načež je vyhoštěn do exilu, kde jím je vlastně pořád jaksi nepřímě pronásledován, ale také (jak jsem již zmínila výše) je pronásledován myšlenkami na svůj původ, tedy hledáním své totožnosti a shromažďováním důkazů o ní. „Kufry přeplněné magickými předměty a střípky, z nichž se skládá zázračný pohádkový svět, odrážejí snahu pochopit, přijmout a obhájit vlastní totožnost. Můžeme zde vidět určitou paralelu s kufry deportovaných, kteří do zavazadel museli vměstnat celý předchozí život, ale i s fotoaparátem, do něhož v okénkách filmu uzavírá vypravěč své vzpomínky.“<sup>91</sup> Právě identita a její utváření jsou velkým tématem adolescence: dospívající ji hledá, prochází různými stadii, zkouší více možností. Někdy se cítí, jako by nikam nepatřil – stejně jako pan Perle, který se v našem světě jednou prostě octnul a svou totožnost a místo ve společnosti musel od začátku utvářet. Právě proto by dospívajícímu čtenáři toto téma mohlo být blízké.

Dalším velkým tématem je nadpřirozeno a připuštění jeho existence; toho, že to není pouze záležitostí pohádkových knih, ale že se takový svět skutečně někde vyskytuje a zasahuje do toho našeho. Právě v tomto jistě nalezne zalíbení dospívající i dospělý čtenář: autor nám předkládá svůj snový svět fantazie, který obohacuje naše někdy trochu příliš

---

<sup>90</sup> GRUBBHOFER, V.: *Milenci zakleté lásky putují k naději. Příběh, kterému podlehnete* [online]. Českobudějovický deník.cz [citováno 5.5.2018]. Dostupné z [https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura\\_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html](https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html)

<sup>91</sup> ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 5. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

realistické a fádní vidění všední skutečnosti. Čtenář si může připomenout, jak viděl svět pestrobarevnou optikou dítěte.

Posledním tématem románu je válka (konkrétně druhá světová). Zprvu si čtenář možná pokládá otázku, proč autor na jedné straně volí pohádkový svět a na straně druhé skutečný zasažený jednou z nejbolestivějších událostí 20. století: zřejmě právě proto, aby vytvořil ostrý kontrast. Fombelle do této části vyprávění stačil zahrnout hned několik důležitých válečných skutečností: boj na frontě, válečné zajetí, židovství i občanský odboj. Dospívajícího čtenáře tak nenásilně seznamuje s historií a dopady některých událostí na

## 2. Praktická část

### 2.1 Čtenářský zážitek: Tobiáš Lolness

#### 2.1.2 Před čtením

K tomuto románu jsem se dostala během volitelného semináře *Přehled francouzské literatury pro děti a mládež*, který jsem v roce 2016 absolvovala v rámci svého studia francouzštiny. Přiznávám, že v době prvního setkání jsem o románu měla jen velmi matné představy – předtím jsem o něm již slyšela, ale blíže jsem se o něj zatím nezajímala, přestože je dílo ověřeno několika literárními cenami. Stejně tomu bylo i s autorem, a tak jsem se díky *Tobiáši Lolnessovi* seznámila i s ním a posléze i s jeho dalšími díly.

Román jsem tedy poprvé četla za účelem přípravy na tento seminář. Před čtením si o dílech obvykle nic nezjišťuji, nechávám se překvapit; všechny kritiky, recenze a analýzy čtu až po přečtení, pokud mě dílo zaujme. Nejdříve jsem si přečetla pouze první díl, což nemělo jiný důvod než ten, že druhý momentálně nebyl dostupný; ten jsem si přečetla až po delší době, kdy jsem si znovu přečetla i díl první. Pro účely diplomové práce jsem si oba díly přečetla ještě jednou – ve výsledku jsem tedy první díl četla třikrát a druhý díl dvakrát, své čtenářské zážitky tudíž mohu porovnat. Nejdříve bych se ovšem chtěla zaměřit na svá očekávání před čtením, a to na základě titulu, obálky, ilustrací a anotace.

Titul *Tobiáš Lolness* (jenž je stejný jako ve francouzském originále, *Tobie Lolness*) nese jméno hlavního hrdiny. Toto jméno ve mně zpočátku nevyvolávalo žádné asociace ani emoce – snad jen to, že je to jméno poměrně neobyčejné. Vzhledem k tomu, že je to kniha pro mladší čtenáře, jsem tušila, že hrdinou nebude dospělý, nýbrž nějaký chlapec; jedná se tedy o prózu s dětským hrdinou. Původně jsem si z těchto důvodů myslela, že kniha bude vhodnější pro chlapce, ale nyní si myslím, že je stejně tak vhodná i pro dívky.

Název prvního dílu, *Život ve větvích*, se od původního názvu (*La Vie suspendue*) již poněkud odlišuje. Zatímco český překlad přímo implikuje, že se děj bude odehrávat na keři či stromě, titul francouzský pouze naznačuje, že pravděpodobně nepůjde o život na zemi (myšleno na půdě), ale že se děj bude odehrávat kdesi ve výšce. Tomu, že onou výškou bude strom, nahrávají ilustrace, pokud by však čtenář usuzoval pouze z názvu, může být místo, kde se příběh bude odehrávat, nejasné. Název druhého dílu, *Elíšiny oči*, je doslovným překladem titulu původního (*Les Yeux d'Elisha*): na scénu tedy vedle Tobiáše nastupuje další postava, jakási Eliša (i toto jméno zní netradičně a exoticky), jejíž oči v příběhu zřejmě

budou důležitým motivem, nebo snad budou mít nějaký význam pro Tobiáše. Usuzovala jsem, že mezi Tobiášem a Elišou bude nějaké spojení, což se mi při čtení potvrdilo; tituly tedy poukazují na dvě hlavní postavy.

Přebaly jednotlivých vydání se liší, ovšem z obou je patrné, že hlavním místem příběhu bude strom, jelikož obsahují jeho plán; na vazbě pod přebalem jsou také vytištěné větve stromu. Když jsem knihu prolistovala a prohlédla si některé ilustrace, mé domněnky se potvrdily. Hrdiny příběhu zřejmě budou jakési zmenšeniny lidí, kteří žijí na stromě; místem příběhu tedy bude napůl nereálný, smyšlený svět. Proč však autor nezvolil svět zcela nepřirozený? A proč si vybral zrovna strom? Na tyto otázky jsem si před čtením nedokázala odpovědět. Tušila jsem, že budu číst jakousi modernější a objemnější pohádku, nebo snad fantasy; jelikož ale klasickému fantasy s upíry, elfy a superhrdiny příliš neholduji, byla jsem ráda, že příběh bude mít zřejmě alespoň něco společného s naším světem.

Dále přebal knihy obsahuje krátký medailonek o autorovi, o ilustrátorovi a úryvky z některých kritik a recenzí. Z těch je již jasné, kdo je Tobiáš, kdo je jeho otec, že se příběh skutečně odehrává na stromě a že jeho obyvatelé měří jen několik milimetrů. Domnívala jsem se, že strom ve zmenšeném měřítku asi zobrazuje náš svět. Některé úryvky naznačují, že nejde pouze o banální příběh pro děti, ale že má širší přesah: „Podobně jako u Tolkienu se jedná o dvojí dobrodružství – ptáme se nejenom, jak to dopadne v knize, ale i jak to dopadne s námi.“ „Až si přečtete Tobiáše Lolnesse, navždy se budete dívat na stromy jinýma očima.“<sup>92</sup> Byla jsem zvědavá, s jakými tématy bude román pracovat a jakým způsobem, zda mě něčím překvapí.

Láká tedy kniha *Tobiáš Lolness* k přečtení? Mě v každém případě navnadila tím, že již před čtením z některých náznaků plynulo, že se jedná o knihu netradiční, neotřelou; s příběhem, jehož obyvatelé by bydleli na stromě, jsem zkušenost ještě neměla. Pokud bych měla přemýšlet jako čtenář mladší a nezkušenější, pravděpodobně by mě odradila tloušťka románu: přestože se jedná o dílo velice čtivé, pro dnešní děti šest set stran představuje většinou nepřekonatelnou překážku.<sup>93</sup>

---

<sup>92</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009

<sup>93</sup> Tato domněnka se mi nakonec potvrdila, když jsem román mezi jinými nabídl k četbě svým (dnes již bývalým) žákům v 6. třídě. Nevybral si jej nikdo, přestože bylo možné přečíst jenom jeden díl.

### 2.1.3 Při čtení

Jak jsem již zmínila, knihu jsem četla několikrát a jednotlivé čtenářské zážitky se mírně liší. V každém případě ale pro mě *Tobiáš Lolness* byl ze všech tří vybraných románů čtenářsky nejprístupnější. Nabízí se hned dva důvody, proč tomu tak bylo: prvním je jednoduše fakt, že kniha je určena mladším čtenářům než zbylé dvě. Věkový odstup od modelového čtenáře je tedy větší, a tudíž zpracování je v mnoha ohledech jednodušší, přestože se nedá konstatovat, že by z literárního hlediska bylo chudé či snad nezajímavé.

Druhým důvodem, který vlastně souvisí s prvním, je, že mě román ihned pohltil a vtáhnul do děje: důkazem budiž to, že jsem první díl poprvé přečetla za jediný den. Při četbě jsem nenarážela prakticky na žádné překážky; i když je vyprávění retrospektivní a čtenář se tak některé informace dozvídá až dodatečně, nevyvolávalo to ve mně zmatek jako např. v případě románu *Dva životy pana Perla*. Přestože začátek je stejně jako u dalších dvou románů „in medias res“, nebylo to příčinou tolika nejasností – nedocházelo ke střídání vyprávěčů ani časoprostorových rovin, děj byl napínavý a přirozeně plynul, retrospektivní pasáže naopak podněcovaly zvědavost, ani přes množství postav a sekundárních zápletek jsem se v ději neztrácela. Při četbě druhého dílu byla situace podobná, i když četba možná trvala trochu déle, děj nebyl tak napínavý. Při třetí četbě jsem knihu odkládala častěji, ale přisuzuji to tomu, že jsem již věděla, co nastane, a byla jsem tak ochuzena o ono napětí, které mě předtím hnalo kupředu.

Přestože jsem zmínila, že kniha je podle mě určena mladším čtenářům (mám na mysli čtenáře přibližně od devíti do dvanácti let věku), nemyslím si, že by si ji s chutí nemohl přečíst i dospělý. Stejně tak je tomu i u ostatních Fombellových románů – tváří se jako knihy pro děti či dospívající, obsahují vše, co by taková četba měla mít, ale zároveň mají i něco, čím dokážou zaujmout a okouzlit čtenáře dospělého a zkušenějšího. *Tobiáš Lolness* se jednak dotýká důležitých současných témat (ekologie, rasismus, totalitní systém), která dětský čtenář pravděpodobně cítí, ale možná neumí pojmenovat, nicméně dospělý jasně vidí paralelu mezi světem stromu a světem skutečným; jednak obsahuje několik zajímavých myšlenek, které však nejsou dětsky naivní, jsou překvapivě nezjednodušující. Několik jsem si jich poznamenala – např. z pasáže, kdy zemře Tobiášova babička: „Toho dne při pohledu na Maju Tobiáš pochopil, že když někoho oplakáváme, pláčeme taky kvůli tomu, co nám

nedal. Maja oplakávala matku, kterou nikdy neměla.“<sup>94</sup> Dále je to citát týkající se přátel a dalších lidí, kteří jsou v našem životě důležití: „Byl to zákon jeho života: lidi, které měl rád, mizeli, zůstával z nich jenom zlatý prach, který ho píchal v očích.“<sup>95</sup> Zajímavá je také metafora dveří v následujícím úryvku: „V ostružině se Jalam začal se vším svěřovat, protože si myslel, že zemře. Ale život se mu vrátil a s ním i všechny jeho zábrany. Možná by bylo lepší, kdyby celý náš život byl průzračný jako v poslední hodince. Když teď Jalam v tomto světě zůstal sám, zabouchl dveře za všemi vzpomínkami.“<sup>96</sup> Tato slova na mě zapůsobila také proto, že mi připomněla něco z vlastního života a vlastních zkušeností, mohla jsem se s nimi ztotožnit; nicméně, dětský čtenář by si možná vybral úryvky jiné.

### 2.1.3 Po čtení

Na závěr bych ráda shrnula své dojmy z četby a zamyslela se nad tím, komu lze román doporučit. Po prvním čtení jsem z románu byla upřímně nadšená. V prvé řadě to bylo zřejmě díky tomu, že navzdory rozsahu bylo snadné jej přečíst: četba byla napínavá, bylo těžké knihu odložit. Zároveň však snadná četba neplynula z faktu, že se jedná o jednoduché čtení v rovině myšlenkové. Autorovi se podařilo skloubit čtenářskou přístupnost s přiměřenou náročností ideovou, tedy zasadit závažná témata do atraktivního a napínavého příběhu, který navíc zpřístupnil dětem tak, že jako hlavního hrdinu určil dospívajícího chlapce a k tomu pro příběh vybral napůl smyšlené prostředí, které však čtenáři je důvěrně známé, neboť tvoří paralelu se světem skutečným.

Myslím, že *Tobiáš Lolness* je oproti druhým dvěma románům určen opravdu přímo dětskému čtenáři, i když i dospělý čtenář v něm z výše zmíněných důvodů může nalézt zalíbení. Co se týče užití ve školské praxi, myslím, že by *Tobiáš Lolness* mohl v doporučené četbě zaujmout čestné místo vedle klasiků dětské literatury, zejména té dobrodružné, jako zástupce současné tvorby, a to nejen proto, že se jedná o kvalitní současnou četbu, ale také právě díky obsahu témat, která hýbou současnou společností.

---

<sup>94</sup> FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009, s. 171

<sup>95</sup> Tamtéž, s. 264

<sup>96</sup> Tamtéž, s. 339



## 2.2 Čtenářský zážitek: Vango

### 2.2.1 Před čtením

Román *Vango* na první pohled neupoutá tolik nápaditou obálkou či pozoruhodným názvem, nýbrž svou tloušťkou, kterou zároveň možná i trochu děsí – a to i zdatného čtenáře. Je ještě rozsáhlejší než *Tobiáš Lolness* a do sedmi set stran mu jich zbývá pouze několik. Vzhledem k tomu, že tento román byl asi jediným, o kterém jsem si před čtením něco zjišťovala – a recenze mých spolužáků a přátel převážně nebyly zrovna nadšené – rozsahu románu jsem se poněkud obávala: představa, že se budu muset „prokousat“ takřka sedmi sty stranami, když mě čtení nebude bavit, nebyla dvakrát lákavá. Obávám se, že dospívající čtenáře by rozsah románu odradil tím spíše; řečeno s trochou nadsázky – možná by *Vanga* z tohoto důvodu měli prodávat pouze po dílech. „Na první pohled působí vydání slučující oba díly do jednoho svazku odstrašujícím dojmem. Sedm set stran textu představuje v dnešní době pro mnoho lidí poměrně zásadní důvod, proč se do četby vůbec nepustit.“<sup>97</sup>

Na základě obálky jsem usuzovala, že půjde spíše o příběh pro chlapce. Na obálce je vyobrazena vzducholod', uvnitř obálky se nachází jakýsi její architektonický nárys s popisky v němčině; v rohu je dokonce „razítko“ s orlicí s hákovým křížem – je tedy jasné, že dílo má něco společného s druhou světovou válkou. Je snad Vango voják? Dále jsou na obálce otištěny reklamy snad na cigarety a klobouky, které zřejmě mají dokreslovat období druhé světové války z trochu jiného úhlu. Na prvních stranách knihy se dále nachází mapa Sicílie, kde se příběh asi bude odehrávat; na další straně je pak obraz pilotů na vzducholodi. Tyto technické prvky – vzducholod', mapa, válka – skutečně odkazují spíše k próze pro chlapce, což mě k četbě opět příliš nenalákalo; na druhou stranu, román by mohl být z trochu „jiného soudku“ než další dvě Fombellovy prózy.

Název románu i jeho jednotlivých dílů je v češtině stejný jako v originále. Titul *Vango* je vesměs popravdě nicneříkající; tušila jsem, že asi půjde o jméno hlavního hrdiny, ale nic bližšího mi nenaznačovalo. Napadla mě pouze možná souvislost s francouzským *vengeur* (mstitel), nabízela se tedy možnost, že na hrdinovi bylo napácháno nějaké zlo, za které se mstí – tato domněnka se však po čtení nepotvrdila. Název prvního dílu, *Mezi nebem a zemí*, podle mě souvisel se vzducholodí, jež je na obálce přítomna hned několikrát; název

---

<sup>97</sup> POUČOVÁ, M.: Fombelle, Timothée de: *Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. dne 17. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

druhého dílu, *Princ bez království*, napovídal, že hlavní hrdina možná – stejně jako v dalších dvou románech – opět bude před něčím unikat, bude to vyděděnc, který musel opustit vlastní domov.

Podle anotace je jasné, že příběh hlavního hrdiny bude plný tajemství, nejasností a dobrodružství: „Vango, tajuplný hrdina, kterého jako malého chlapce moře vyvrhlo na břeh jednoho z Liparských ostrovů, se snaží rozluštit záhady obestírající ho od útlého dětství.“<sup>98</sup> To je příslib lákavé četby, který možná vyvažuje děsivou tloušťku románu. Nebude však těch tajemství až příliš?

## 2.2.2 Při čtení

Román *Vango* jsem četla dvakrát, ale přiznám se, že při prvním pokusu jsem jej nedočetla, což naznačuje, že se bohužel nestal mým oblíbeným. Ano: ze všech tří Fombellových románů je pro mě tím nejméně čtenářsky atraktivním. Zdolat tuto sedmisetstránkovou románovou epej se opravdu ukázalo složitějším, než jsem si původně dokázala představit. Musím přiznat, že kdybych román nečetla za účelem zpracování diplomové práce, pravděpodobně (nebo spíš téměř jistě) bych jej odložila po několika desítkách stran.

Abych však nebyla jen negativní, musím připustit, že první díl se mi při druhém čtení četl podstatně lépe a místy mě snad i bavil, ale ani tak nemůžu říct, že bych se do četby vžila natolik, abych zapomněla na svět kolem – zkrátka jsem se nedokázala patřičně začíst. Stejně jako další dva romány je i *Vango* koncipován tak, že autor různě „přepíná“ mezi místy a časovými obdobími; u *Tobiáše Lolnesse* a *Dvou životů pana Perla* jsem si na to ale po nějaké době zvykla a začala se v ději orientovat, pravdou ale je, že u *Vanga* pro mě tento postup představoval velkou překážku. Jakmile jsem se při četbě prvního dílu konečně začala orientovat v ději, prostoru, čase a všech těch postavách, jednu z posledních kapitol autor opatřil dávkou dalších postav, v čemž ve druhém díle pokračoval, a já se v příběhu opět začala ztrácet.

Na můj vkus bylo v románu všeho tak nějak *moc*: jako by autor zkoušel, co všechno může „nacpat“ do jednoho příběhu. Příliš mnoho postav, dějových zvrátů, záhad, náznaků, přeskoků v čase i místě – to vše ve mně při čtení vyvolávalo pocit dokonalého chaosu. Hlavní

---

<sup>98</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013

hrdina byl také *tak moc* tajemný, až mě přibližně v půlce příběhu přestalo zajímat proč, což představovalo hluboký pokles mé motivace k četbě. Klubko všech těch záhad a událostí bylo obrovské a jeho rozmotávání navíc trvalo nekonečně dlouho. Neustále mě napadá otázka, zda autor nemohl vyjádřit to samé na polovičním počtu stran: rozsah sice není tím největším problémem, ale takto pro mě četba druhého dílu byla pouze zbytečným prodlužováním.

Do Vangova příběhu (stejně jako do příběhu pana Perla) „prosakuji“ významné dějinné události, a sice nástup nacismu a bolševismu. Tentokrát mi ale tato přítomnost reality ve fikčním světě připadala jaksi křečovitá a nepatřičná. Proč by měl Stalina zajímat nějaký Vango? Stejně tak málo uvěřitelná mi připadala láska mezi Vangem a Ethel, potažmo Andrejem a Myšicí. Jakási „naivní láska na první pohled“ je přítomna i v dalších dvou románech, v těch mi ovšem připadala spíše dětsky roztomilá. V případě obou párů jde v podstatě o letmé setkání, jež se proměnilo v lásku na celý život, a to i přesto, že se jeden s druhým několik let neviděli a že se vlastně ani neznají; zřejmě jsem příliš velký cynik na to, abych takový cit mohla považovat za skutečný, a to i ve smyšleném světě románu.

V neposlední řadě mi v románu chyběl nějaký přesah, zamyšlení, poselství. Jako by Fombelle pro všechny děj, dobrodružství a napětí jaksi zapomněl na určitý „filozofický“ rozměr, který v dalších dvou románech (pro mě) přítomen je. Román je plný dialogů a dějových zvrátů, nicméně pasáže k zamyšlení v něm moc není. I tak jsem si ale poznamenala několik citátů, např.: „Když člověk žije sám, předměty nabývají velké důležitosti. Oči si na ně zvyknou. Jsou pořád na stejném místě, a i ta nejmenší změna bije do očí jako lidská stopa na Měsíci.“<sup>99</sup> „Každý smutek má v sobě opovržení, sídlí ve výškách, kam nikdo nemůže. Možná má člověk strach, aby slova útěchy nesmazala zbytek vzpomínek.“<sup>100</sup> „Když se člověk zbaví jmen, všechno je jednodušší. Nevkládá do toho pak žádné city.“<sup>101</sup> Tyto pasáže jsem si sice poznamenala, nicméně mě nezaujaly tolik jako ty, které jsem si vypsala z románu *Tobiáš Lolness*.

---

<sup>99</sup> FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013, s. 250

<sup>100</sup> Tamtéž, s. 650

<sup>101</sup> Tamtéž, s. 108

### 2.2.3 Po čtení

Je asi patrné, jaké jsou mé výsledné dojmy z četby románu *Vango*. Bohužel musím konstatovat, že pro mě tento román zdaleka nedosahuje kvalit dalších dvou Fombellových děl a v podstatě mě zklamal. Tím však naneštěstí naplnil má očekávání: četba byla příliš zdlouhavá a nezáživná, děj moc komplikovaný. Těžko říct, zda bych román doporučila dalším čtenářům, případně žákům: to, že se román nelíbil mně, neznamená, že si jej jiný nemůže oblíbit. Myslím ale, že pokud čtenáře *Vango* takříkajíc „nechytne“ již od začátku, nezačte se do něj už nikdy a dost pravděpodobně knihu odloží.

Je nasnadě položit si otázku, komu je román *Vango* vlastně určen. Dle některých recenzentů je, na rozdíl od *Tobiáše Lolnesse* a *Dvou životů pana Perla*, určen dospělým: „Jestliže předchozí kniha [Tobiáš Lolness] byla primárně určena dětem, nový román míří k dospělým, byť ve struktuře vyprávění si nadále zachovává jisté pohádkové rysy.“<sup>102</sup> Již jsem zmiňovala, že Fombellovy romány pro děti a dospívající může i dospělý čtenář najít „to své“ a nemyslím si, že by *Vango* byl čistě četbou pro dospělé. Naopak: vzhledem k tématům, jako je hledání sama sebe a neposkvrněná láska dvou lidí, i vzhledem k věku hrdinů *Vanga* opět považuji za četbu pro mládež, ke které si i dospělý může najít cestu.

---

<sup>102</sup> NEJEDLÝ, J.: *Vango* je román hodný svého žánru, suverénně odvyprávěná pohádka pro dospělé čtenáře [online]. Vltava [cit. 17. 11. 2018]. Dostupné z <https://vltava.rozhlas.cz/vango-je-roman-hodny-jmena-sveho-zanru-suverenne-odvypravena-pohadka-pro-dospele-5096874>

## 2.3 Čtenářský zážitek: Dva životy pana Perla

### 2.3.1 Před čtením

Jak jsem již zmínila, před čtením si o knize nezjišťuji žádné podrobnější informace. Obvykle si knihu vybírám na základě tématu nebo autora, někdy i podle toho, zda v poslední době obdržela nějaké literární ocenění. Stejně jako u předchozích knih jsem se i u této zaměřila na to, co od ní před čtením očekávám na základě titulu, obálky a anotace.

Stejně jako u předchozích dvou románů titul obsahuje jméno hlavní postavy. Zatímco u *Tobiáše Lolnesse* a *Vanga* je originální titul stejný jako český, v případě *Dvou životů pana Perla* dochází v českém překladu k jistému posunu. Český název čtenáři explicitně oznamuje, že život hlavního hrdiny bude nějak rozpolcený, nebo že se snad bude odehrávat ve dvou světech; to podtrhává i ilustrace na hřbetu knihy. Avšak francouzský titul *Le Livre de Perle* (Perlova kniha) v sobě žádný náznak dvojakosti neobsahuje a pouze naznačuje, kdo bude protagonistou; kdybychom název zredukovali např. pouze na *Pan Perle*, jako je tomu u předchozích dvou románů, efekt by byl pravděpodobně stejný jako u nich – čtenář by se dozvěděl pouze, kdo bude hlavní hrdina. Proč tedy překladatelka původní titul nezachovala? Je známo, že knihu „prodává“ především titul a obálka. Osobně na mě výsledný český titul působí poněkud „tajemněji“ a více mě láká k četbě, než kdybych na obálce četla pouze *Pan Perle*; je tedy možné, že jiný titul byl zvolen z marketingových důvodů, nebo nám překladatelka zkrátka chtěla alespoň minimálně napovědět, co od díla můžeme čekat.

Z titulu se tedy čtenář dozvídá, kdo je hlavní hrdina a že jeho život je nějak rozdvojený, rozpolcený. Jaká očekávání vzbuzují ilustrace a další informace na obálce? Ta obsahuje několik obrázků, které bez znalosti příběhu dohromady nedávají moc smysl (fotoaparát, koruna, dračí hlava, bota s křídlem, nákladní auto, zraněná ruka a prak). Před čtením ve mně ilustrace vzbuzovaly otázky, na které jsem si nedokázala odpovědět. Je snad pan Perle fotograf? Ale jak to souvisí s pohádkovými předměty a nákladním autem? Nejasnosti a pochybnosti nenapravil ani vybraný úryvek na zadní straně obálky: „Čtvrtý nalezený předmět nevypadal zrovna na sběratelský triumf. Byl to kus spleteného vrbového proutí, nejspíš stržený z nějakého nábytku. Tenhle nález vyvracel moje vysvětlení. Pokud to zrovna nebylo torzo proutěné bedýnky na Kleopatřiny nebo Napoleonovy hračky, nechápal jsem, jakou to může mít hodnotu.“<sup>103</sup> Pan Perle je tedy sběratel? Nebo je to on, kdo vypráví,

---

<sup>103</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015

a předměty patří někomu jinému? A proč vůbec někdo sbírá něco tak zvláštního? Tyto nejasnosti čtenáře mohou buď vyprovokovat k četbě, nebo naopak odradit; může se zdát, že příběh bude příliš zamotaný. Jelikož jsem ale věděla, že si knihu přečíst chci, platil pro mě první předpoklad.

Obálka dále obsahuje krátký medailonek o autorovi a anotaci. Z anotace se čtenář dozvídá, že v příběhu hraje roli jakási „severská pohádková říše“ a „oblíbené Cukrářství U Perlů v Paříži“. Pohádkový svět se tedy zřejmě bude nějak prolínat s tím skutečným. Stále ale není zcela jasné, kdo je pan Perle – zřejmě je to onen „mladší bratr zlého krále“, který se jednoho dne ocitne v Paříži a Perlovi ho adoptují, a zároveň je zamilovaný do jakési neznámé dívky. Současně v příběhu vystupuje ještě nějaký další chlapec „posedlý fotografováním“ (zřejmě proto je na obálce nakreslený fotoaparát). Anotace slibuje, že se jedná o „strhující příběh o hledání cesty a lásky“, což je jistě čtenářsky lákavé, a to napříč generacemi.

Dostávám se k tomu, jaký je vlastně žánr této knihy a zda jej lze snadno blíže určit na základě prvního seznámení s knihou. Podle anotace jde tedy o střet dvou světů – pohádkového a skutečného; dílo zřejmě bude napůl pohádka a napůl román, přičemž se světy budou navzájem ovlivňovat, jejich hranice se budou stírat. Jelikož ráda čtu knihy, ve kterých se skutečný svět prolíná s jiným (většinou světem představ, snovým světem hlavního hrdiny, byť to většinou poukazuje na jeho psychickou nevyrovnanost; např. *Pan Theodor Mundstock* nebo *Utrpení knížete Sternenhocha*), kniha pro mě začínala být čím dál lákavější. Také by bylo možné se domnívat, že se jedná o román s jistými prvky fantasy, které je u dnešních teenagerů velmi populární. Osobně jsem v tomto žánru nikdy zalíbení nenašla, ale jelikož jsem už před touto knihou četla *Tobiáše Lolnesse*, věděla jsem, jaký je autorův styl, a tedy v jakých hranicích se románový svět bude přibližně rozprostírat, a možnost prvků fantasy žánru mě tedy neodradila.

Láká tedy kniha *Dva životy pana Perla* k přečtení? Myslím, že ano; vše, co má čtenář k dispozici před čtením, má potenciál jej zaujmout – nejasný titul, zajímavě zpracovaná obálka, úryvek, který nelze jednoznačně vysvětlit, a konečně anotace. Pokud bych na chvíli měla přemýšlet v duchu teenagera, určitě bych brala v úvahu i rozsah románu. Ten – na rozdíl od ostatních dvou Fombellových děl – není odstrašující; kdybych si tedy jako dospívající musela některé přečíst, zvolila bych zřejmě právě pana Perla.

### 2.3.2 Při čtení

Nutno podotknout, že knihu jsem (zatím) četla dvakrát, a to s poměrně výrazným časovým rozestupem; při druhém čtení mi něco bylo již jasnější, ale důsledkem toho, že jsem si příběh už úplně přesně nepamatovala, jsem v podstatě znovu zažívala pocity ze čtení prvního. Nicméně mi druhé čtení umožnilo, že jsem se už tolik nezaměřovala na to, co se bude dít, ale jak se to bude dít, jakým způsobem nám autor příběh podává.

První část knihy se jmenuje *Přinesla ho bouře*, jejíž první kapitola nese název *Daleko od všech království*. Je zřejmé, že zájmeno „ho“ pravděpodobně odkazuje k panu Perlovi, v němž jsem tušila hlavního hrdinu. Z názvu první kapitoly jsem usuzovala, že se příběh bude odehrávat v pohádkovém světě (což se později ukázalo jako ne zcela pravdivé). Trochu zvláštní se mi zdálo to, že text první kapitoly začíná otázkou: „Kdo mohl tušit, že to byla víla?“<sup>104</sup> Byla jsem trochu zmatená; kde je pan Perle? Celkově bylo velmi těžké se zorientovat: sice romány (ani ty francouzské) už dávno nezačínají popisem prostředí a hlavní postavy, nicméně v tomto případě jsem se na začátku četby musela ptát, kdo vlastně vypráví, kdo je ona víla, kdo je ten chlapec, kdo jsou ti ostatní a kde se vůbec děj odehrává. Nakonec jsem vlastně ani nebyla schopna jasně určit, co se vůbec děje; to začalo nabývat jasné kontury až po přečtení celého románu a znalosti příběhu. Budoucím čtenářům bych tedy doporučila, aby se k první kapitole nakonec ještě vrátili – znalost celého příběhu její smysl zpětně osvětlí.

Musím přiznat, že „prokousat se“ prvními kapitolami románu bylo celkem obtížné; ani druhá kapitola mi totiž neposkytla to, co jsem očekávala od té předchozí. Již tak brzy autor volí změnu vypravěče (a jak se dozvíme později, i prostředí) – z er-formy přechází do ich-formy, což naznačuje už název kapitoly *Moje krev a slzy*, který navíc zní poněkud krutě. Dojde snad k nějakému násilí? Kromě toho ani není jasné, kdo je vypravěčem – čtenář ví jen to, že je mu čtrnáct a bloudí někde v lese. Později identita vypravěče začíná být jasnější: zřejmě je jím autor sám: „Dnes, když píšu tato slova, už to vím.“<sup>105</sup> Nic jiného však jasné není: jak vypravěč souvisí s vílou a celkově se scénou z minulé kapitoly? A proč se najednou ocitáme v reálném prostředí?

---

<sup>104</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 9

<sup>105</sup> Tamtéž, s. 17

Na začátku čtení jsem si pokládala opravdu mnoho otázek a nejsem si jistá, zda by to méně zdatného (potažmo dospívajícího) čtenáře od četby neodradilo; vše se začíná více vyjasňovat až ve třetí kapitole, ale ani tehdy jsem vlastně nedokázala odhadnout, o čem příběh bude. Kvůli tomu bych knihu nedoporučila těm, kteří na podobné postupy nejsou příliš zvyklí, tedy čtenářům nepříliš zdatným, nebo zvyklým na jednodušší četbu. Obávám se, že by knihu hned v začátcích odložili a už se k ní nevrátili. Je otázkou, kolik teenagerů by u četby skutečně vydrželo; viděno realisticky, v rámci jedné průměrné třídy by to zřejmě byla jen hrstka jedinců. To je také jeden z důvodů, proč si myslím, že je tato kniha vhodná i pro dospělé.

Ve třetí kapitole je již trochu jasné, kdo je pan Perle – jakýsi samotářský stařík, hromadící ve svém domku v lese kufry s prapodivným obsahem, jehož smyslu se vypravěč (tehdy mladý chlapec) snaží přijít na kloub. V tomto momentu četby jsem začínala tušit, že na panu Perlovi bude cosi neobvyklého; možná opravdu není z našeho světa. Zatím jsem však nevěděla, jak se v našem světě octl ani proč. Fombelle v tomto díle postupuje často tak, že před čtenáře nejdříve předestře „hotovou věc“ a až posléze ji začne vysvětlovat (vyprávění je tedy retrospektivní). Příběh pana Perla je tudíž vysvětlen až ex post v deváté kapitole, nazvané příznačně „Bylo jednou...“. Jedná se o jakousi severskou pohádku o dvou bratřech, kteří reprezentují opačné póly lidského charakteru. Tímto postupem mě autor udržoval v napětí, ale zároveň ve mně vytvářel trochu zmatek, který přetrvával vlastně po celou první část knihy a způsoboval to, že jsem měla problém se do ní začíst a často jsem ji odkládala.

Druhá a třetí část se mi četla výrazně snadněji, přestože autor často „přeskakuje“ z jednoho (pohádkového) světa do druhého (skutečného) a zároveň se oba vzájemně prolínají a na začátku je opět těžké určit, kdy a kde se příběh odehrává. Ve druhé části mě zaujalo, že autor děj zasadil do období druhé světové války – mladý Joshua Perle bojuje na frontě a později je členem odboje, Perlovi, jeho „adoptivní“ rodiče, jsou Židé, kteří zemřou v koncentračním táboře. Můj zájem to vzbudilo jednak proto, že tematika druhé světové války patří mezi mé oblíbené, a jednak proto, že tak autor nenásilným způsobem seznamuje dospívajícího čtenáře s jednou z nejkrutějších událostí dějin 20. století – byť se jedná o příběh smyšlený. Dílo tak má snad i jistý výchovný přesah, který do literatury pro děti a mládež částečně patří; navíc do něj tato tematika vnáší dobrodružství trochu jiného rozměru – nejedná se již o pohádku, ale příběh, který se klidně mohl stát. I v této části je však patrné



propojování skutečného a reálného světa, i když Perle na svůj původ v důsledku válečných zážitků často zapomíná.

Ke konci poslední části díla dochází k zajímavému propojení „času vyprávěného“ a „času vyprávění“ a zároveň obou již zmíněných světů. Překvapení ve mně vyvolalo použití postmoderního postupu „psaní o psaní“: ke konci se v textu objevují prvky jakéhosi metarománu, kdy autor vypráví, jak se dostal k příběhu pana Perla a jak tento román psal. Popravdě se pro mě jednalo asi o první setkání s tímto postupem v literatuře pro mládež, i když v celkovém kontextu francouzské literatury na tom vlastně nic až tolik překvapujícího není. Nicméně, nejsem si jistá, zda by v dospívajícím čtenáři tento „obrat“ nevzbudil zmatek; na druhou stranu, možná by jej ani nenapadlo se tím nějak blíže zabývat. Mě jakožto čtenáře zkušenějšího zaujalo, že se autor „nebál“ moderních vyprávěcích postupů ani v literatuře pro mládež a román se tak může i z tohoto hlediska zařadit mezi moderní světovou prózu.

Poněkud nejednoznačný se mi zdá konec a celkové vyznění příběhu. Přiznám se, že po prvním čtení jsem si nebyla zcela jistá, co tím vším vlastně autor chtěl říci. Vrátili se Ilián s Oliou do svého království, nebo zůstali v našem přirozeném světě? Především jsem čekala, že konec bude jednoznačně šťastný: oba zamilovaní se po smrti zlého bratra shledají a konečně spolu budou moct začít žít – což je vlastně i konec, který si pro ně vytváří sám autor-vypravěč. Jaký smysl má příběh o lásce, která v podstatě není naplněna, ale ani nenaplněna? Stejně jako začátek i konec ve čtenáři vyvolává otázky. Možná, že autor konec tak trochu nechává na nás samých; několik věcí i na konci zůstává nevyjasněných. Při druhém čtení jsem si už byla schopna vytvořit nějaký svůj vlastní výklad – možná, že to závisí jen na čtenáři stejně jako na autorovi: „*Najdu si čas a slova, abych je oba vrátil do jejich království? Ted' už to záleželo jenom na mně.*“<sup>106</sup>

### 2.3.3 Po čtení

Jak bych tedy shrnula své konečné dojmy z četby? Musím konstatovat, že začít se bylo poměrně těžké (zejména při prvním čtení); knihu jsem často odkládala. Vyprávění mi připadalo zmatečné a, jak jsem již zmínila výše, autor předestíral až příliš mnoho nejasností. Nechat se vtáhnout do příběhu se mi podařilo až přibližně v druhé polovině první části, kdy

---

<sup>106</sup> FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015, s. 281

jsem se konečně dozvěděla, kdo jsou hlavní postavy, odkud pocházejí a jaká je jejich role. Druhá a třetí část se četla poměrně snadno, jelikož děj měl celkově rychlejší spád a přirozeně ve mně vyvolával touhu dozvědět se, jak skončí. Menší rozladění přinesl až konec románu, který mi zprvu připadal až příliš nejednoznačný.

Přestože jsem za sebou měla četbu díla, které je oficiálně řazené spíše do četby pro mládež, měla jsem pocit, že je vhodné stejně tak i pro dospělé. Proč? Myslím, že dospívající i dospělý čtenář v něm ocení to stejné, každý jinak. Během dospívání se člověk nachází na přechodu mezi světem dítěte a světem dospělých, ve kterém se do fikčních světů utíká zřejmě proto, že realita je pro něj příliš složitá a nesrozumitelná, možná také trochu fádni (alespoň takto si osobně vysvětluji popularitu fantasy u teenagerů), a navíc se ještě zcela nevymanil z dětské fantazie. Jak člověk dospívá, na okolní svět, který fádni zřejmě opravdu trochu je, si čím dál tím více zvyká a v důsledku povinností a starostí zapomíná na to, co by mohlo být za ním, na svět fantazie. Kniha *Dva životy pana Perla* poměrně roztomilým způsobem připomíná, že pohádkový svět tu stále někde existuje, jenom na něj nesmíme zapomenout, nesmíme popřít jeho existenci. Román je „un formidable hymne à l’imaginaire“.<sup>107</sup>

---

<sup>107</sup> KOSMALA, L.: « *Le Livre de Perle* », un merveilleux roman « jeunesse » à découvrir d’urgence [online]. Madmoizelle.com [cit. 23. 4. 2018]. Dostupné z <http://www.madmoizelle.com/le-livre-de-perle-313331>

## **2.4 Příprava na hodinu: Tobiáš Lolness**

### **2.4.1 Didaktický potenciál textu**

#### ***Smysl textu a autorský záměr***

Vybraný úryvek prezentuje jednu z fází Tobiášova útěku, kdy se hrdina vrací zpět do Spodních Větví, do domu někdejších rodinných přátel Olmechových, kde se rozhodne vyhledat úkryt a strávit tam jednu noc. Netuší však, jak se vztah této rodiny k rodině Lolnessových a celé jejich kauze během Tobiášovy absence proměnil, a tedy jim naprosto důvěřuje, což se mu záhy vymstí. Na poslední chvíli však díky své důmyslnosti opět dokáže uniknout nepřítelům a Olmechovým místo peněžité odměny za dopadení nepřítele zbývají jen výčitky. Vybraná pasáž ukazuje, že i v přátelích se mohou skrývat zrádci; opět typicky „fombellovsky“ vítězí ten, kdo je v jádru čestný, tedy Tobiáš.

#### ***Čtenář a text***

Text je určen dospívajícímu čtenáři (cca 10-13 let), ve výuce by se tedy s tímto textem dalo pracovat v šesté nebo na začátku sedmé třídy. Představuje situaci, kterou již asi každý z nás v menším nebo větším měřítku zažil (tedy zradu přítele) a se kterou se i žák druhého stupně může snadno ztotožnit. Úryvek má (v kontextu celé knihy) i jakési výchovné poselství; v době morální krize – kterou nadvláda Jo Mitche a jeho pronásledování Lolnessových bezesporu je – nelze důvěřovat nikomu, bohužel ani lidem, kteří nám kdysi byli blízcí. Avšak to, že jsou Olmechovi zrádci, čtenář zjišťuje vlastně až na konci úryvku, což v něm spolu s rychlým spádem událostí vytváří napětí a text je tedy čtenářsky atraktivnější.

Překážku ve čtení úryvku pro žáky představuje neznalost kontextu příběhu, proto jej ve stručnosti uvádím v komentáři před samotným úryvkem.

#### ***Žánr textu a způsob autorova podání***

Tématem úryvku je zrada. Události jsou podány chronologicky s patrnou gradací do momentu, kdy se Tobiáš díky svému neuvěřitelnému umění vždy uniknout opět objeví na scéně. Kromě Tobiáše na začátku vystupují další dvě postavy – manželé Olmechovi, kteří se tváří jako dobrodinci a nechávají u sebe Tobiáše ve skrýši, a to dokonce tak dlouho, jak jen bude chtít. Prozradí je však neuvážená lež, kterou hlavní hrdina odhalí a rozhodne se

ihned jednat. Olmechovi tedy spáchali čin, který bude trýznit jejich svědomí ještě dlouho, a navíc ani nedostanou kýženou odměnu – peníze. „Tobiáše napadlo, že to, co Olmechovy čeká, pro ně bude už tak dost velký trest. [...] Jejich jedinou odměnou bude vztek Jo Mitche.“ Udání Tobiáše se tak o to víc jeví jako naprosté morální selhání, což si pan Olmech zřejmě ihned uvědomuje: „Co jsme to udělali, Světluško? Co jsme to udělali?“ Svědomí zpytují i na konci úryvku: „Prodali jsme dvanáctileté dítě, které se u nás chtělo schovat.“ Role Olmechových se tedy proměňuje z přátel na zrádce.

Ve druhé části úryvku vystupuje komando Jo Mitche, které má Tobiáše dopadnout; „statečně“ jich na něj jde hned patnáct. Muži, ale ani čtenář netuší, že se Tobiášovi podařilo ze skrýše uniknout, a tak s každým úderem kopí trne, zda jej v moučné tmě zapíchnou, nebo ne. Přestože je děj v úryvku spíše dramatický, v této části se objevuje i humor, a to v Tobiášově říkance, kterou napsal na zeď a vysmál se tím přímo veliteli komanda. Mužům Jo Mitche se opět nepodařilo štvance dostihnout.

Po této epizodě Tobiáš naprosto ztrácí jakoukoli naději a důvěru v lidi. Zjišťuje, že kromě Eliši už na celém stromě pravděpodobně není nikdo, komu by mohl zcela důvěřovat. Ubírá se tedy za Elišou jakožto za svou jedinou přítelkyní.

### ***Forma a jazykové prostředky ve vztahu k porozumění***

Vzhledem k tomu, že se jedná o původní četbu pro mládež, forma ani jazykové prostředky porozumění nijak neztěžují. Naopak jsou v textu prvky, které porozumění, nebo spíše četbu samotnou zjednodušují: přímá řeč, krátké věty i odstavce. Je zde snad jen několik slov či slovních spojení, kterým by žáci nemuseli rozumět a bude tedy třeba je vysvětlit – např. *červec*, *zavravorat*, *srp*, *hurónský smích*.

Jak jsem již zmínila výše, problém by mohlo představovat to, že žáci z vlastní zkušenosti neznají kontext příběhu (kdy a kde se odehrává, co se stalo předtím, kdo je kdo); v úryvku se vyskytuje mnoho „reálií“, které s příběhem přímo souvisí, ale bez znalosti kontextu jsou nevysvětlitelné (např. to, že Olmechovi jdou sbírat listí na mouku). Před četbou úryvku tedy bude třeba žákům román obecně představit a úryvek doprovodit stručným uvedením do světa příběhu.

### 2.4.2 Plán hodiny

<b>Ročník:</b>	šestý, sedmý
<b>Časová dotace:</b>	dvě vyučovací hodiny
<b>Metody:</b>	čtení s tabulkou předpovědí
<b>Pomůcky:</b>	projektor, vytištěné ukázky (v příloze), tabulka předpovědí, sešit
<b>Velká myšlenka:</b>	Na světě jsou lidé dobří a špatní, ovšem i ti, které jsme považovali za přátele, nás mohou zradit.
<b>Důkazy o učení:</b>	písemný výstup každé dvojice (tabulka), zpracovaný úkol k reflexi
<b>Východiska:</b>	Žák má dostatečně vyvinuté čtenářské strategie pro to, aby mohl předvídat.  Žák je schopen stručně a vlastními slovy vyjádřit obsah čteného.  Žák je zvyklý pracovat ve dvojici.
<b>Cíle:</b>	Žák shrne vlastními slovy obsah úryvku.  Žák zdůvodní jednání postavy.  Žák vztáhne čtenářskou zkušenost k vlastnímu životu.

### Evokace

Na tabuli napíšeme přísloví „v nouzi poznáš přítele“. Nejdříve ověříme, zda mu žáci rozumí, poté jim zadáme, aby si ve dvojici sdělili nějakou příhodu z vlastního života, která přísloví odpovídá. Kdo chce, může svůj příběh sdílet s celou třídou.

Dále žákům sdělíme, co v hodině budeme dělat, a promítneme jim několik ilustrací z knihy *Tobiáš Lolness* (v příloze). Ptáme se, kdo asi bude hlavní hrdina, kde se příběh bude odehrávat, jaká bude zápleтка a proč.

## **Uvědomění**

Stručně shrneme děj, jenž předchází tomu, co žáci budou číst: *Tobiáš Lolness je třináctiletý kluk, jehož rodiče jsou věznění, jelikož otec Sim nechce zveřejnit svůj důležitý objev. Tobiášovi se podařilo uniknout, ale je pronásledován zlým Jo Mitchem, který ovládl strom, na kterém společnost žije, a jeho družinou. Utíká do Spodních Větví, kde se nachází jeho domov.*

Následuje čtení s tabulkou předpovědí. Každý žák dostane vlastní text, do dvojice žáci dostanou tabulku předvídání (v příloze). Žáci čtou text sami pro sebe, každá dvojice postupuje vlastním tempem. Nakonec proběhne sdílení v celé třídě.

## **Reflexe**

Nejprve se vrátíme k úvodní evokaci tak, že žákům položíme otázky: *Odpovídá příběh, který jste právě četli, úvodnímu přísloví? Stalo se vám někdy to, co Tobiášovi, tj. že vás zradil přítel?*

Poté žáci do sešitu zpracují úkol na základě tohoto zadání: *Napište krátkou obhajobu Olmechových. Co je asi vedlo ke zradě? Dá se jejich chování pochopit?*

Žáci si práce nejdříve přečtou ve dvojicích, dobrovolníci ji přečtou před celou třídou, nebo si vybrané přečte učitel.

### **2.4.3 Komentář k přípravě**

#### **Evokace**

Evokaci v podobě přísloví jsem zvolila proto, že jsem v této fázi chtěla použít něco jiného než asociace k určitému pojmu či jinou rozšířenou metodu. Zvolené přísloví by žáci měli znát, jelikož se běžně používá, a možná se situací, kterou předkládá, mají osobní zkušenost, mohou se s ní ztotožnit; přísloví tak pomáhá přiblížit látku osobnímu životu žáka. Zároveň je v rozporu s příběhem, který žáci budou číst, a tak ve fázi reflexe umožňuje uskutečnit jistý „moment překvapení“.

Druhá část evokace plyne ze zvolené metody čtení, tedy ze čtení s předvídáním. Jelikož vycházím z toho, že žáci román neznají, mohou předvídat i to, o čem je dílo jako

celek, a to na základě ilustrací, které jsou nedílnou součástí knihy, a učitel tak nemusí vše vykládat sám – aktivita se tedy převádí z učitele na žáka, učitel odpovědi jen koriguje a opravuje. Stejně tak žáci na základě ilustrací, jež jsou součástí kapitoly *Mlýn*, mohou předvídat, co se s dané kapitole bude dít (jelikož předvídat děj podle názvu kapitoly by zřejmě nebylo funkční).

### ***Výběr úryvku, jeho rozdělení a fáze uvědomění***

Daný úryvek jsem vybrala proto, že je v něm napětí, což by pro žáka 6. ročníku mohlo být čtenářsky přitažlivé. Některé pasáže jsem v textu vynechala, zejména proto, aby text byl kratší, a také proto, že pro splnění cílů čtení nebyly nezbytné. Text jsem rozdělila na části vždy v úsecích, ve kterých končí určitá epizoda a čtenář je napjatý, jak se děj bude dál vyvíjet. Současně jsem chtěla, aby napínavý úryvek tlumočil dobrodružství a napínavost celého románu.

Pro fázi uvědomění jsem zvolila metodu čtení s předvídáním právě z toho důvodu, že text je založen především na ději a četba tak pro žáky bude atraktivnější a zajímavější. Žáci si navíc procvičí schopnost vzájemné spolupráce při vyplňování tabulky předvídání. Nakonec žáci sdílí a porovnávají své nápady a poznatky s ostatními ve třídě.

### ***Reflexe***

První otázky ve fázi reflexe představují návrat k úvodní evokaci: žáci porovnají to, co právě četli, s úvodním příslovím a zároveň se svými představami o příběhu na základě ilustrací. Poté opět porovnají příběh s vlastními zkušenostmi, což četbu i literaturu obecně přibližuje jejich vlastnímu životu.

Na konec jsem zvolila krátký interpretační úkol, a sice psaní stručné obhajoby Olmechových. Tato aktivita opět umožňuje žákům vztáhnout příběh, jednání postav k vlastním zkušenostem, jejich vnímání toho, co je správné a co ne, a schopnost určité jednání pochopit a obhájit. Zároveň vede k hlubšímu zamyšlení se nad textem a pozornějšímu čtení.

#### 2.4.4 Reflexe odučené přípravy

Při úvodní evokaci nad příslovím žáci namítali, že „to jsme přece už dělali“, což je pravda, více času jsme tedy věnovali právě předvídání nad ilustracemi.

Z ilustrace v pekárně žáci předvídali, že chlapec na obrázku nemá babičku rád a chce jí nalákat, aby spadla do otevřené jámy. Jiná teorie byla, že se jedná o gang, který uloupil poklad (v truhle) a chce se společně s ním ukrýt v jámě. Na otázku, kde se bude příběh odehrávat, odpovídali: v pekárně, ve starém domě, v chlebovém dole. Někteří se domnívali, že na obrázku nejsou chleby, ale kameny nebo gangsterské masky.

Z obrázku s jámou obklopenou ozbrojenými muži pak nejčastěji to, že byl někdo dopaden. Jedna žákyně se držela myšlenky o chlebovém dole a říkala, že kušemi se chleba těžší z jámy. Ostatní ilustrace jsem jim neukazovala, protože se nevztahují ke čtenému příběhu a myslím si, že by je zbytečně zaváděly špatným směrem.

Rozhodla jsem se postup při uvědomění trochu poupravit. První dvě části jsme četli společně nahlas, poté dostali žáci prostor na to ve dvojici si zapsat své důvody a předvídání a potom rovnou sdílet, co si doplnili, se spolužáky. Tento postup jsem zvolila především proto, že někteří žáci s ADHD stejně nevydrží nevykřikovat a když jim dám prostor myšlenky uvolnit a sdílet, lépe pak ovládají svou energii. Také na tom nacvičujeme pravidlo přihlásím se – počkám na vyvolání – mluvím. Když bylo po prvních dvou částech jasné, že všichni rozumí, jak postupovat, nechala jsem je pracovat samostatně.

Samotný text žáky velmi zaujal soudě podle toho, že byli při četbě soustředění a pozorně naslouchali. Jeden žák ze třídy již knihu četl, ale již asi před 5 lety a příběh si tedy (naštěstí) nepamatoval. Kdyby tomu bylo jinak, měla jsem pro tyto případy nachystanou pro daného žáka jinou práci.

Při reflexi žáci odhalili, že příběh neodpovídá úvodnímu přísloví, ale je doslova jeho protikladem. Většina žáků uváděla, že už se někdy setkali se zradou přítele, ale před třídou to z celkem pochopitelných důvodů sdílet nechtěli.

Před zadáním obhajoby jsme museli objasnit, co vůbec slovo „obhajoba“ znamená a co se zadáním myslí. Odpověď jsem jim nemodelovala, protože jsem se domnívala, že bych jim svou odpověď vlastně vzala vítr z plachet a oni by již nechtěli psát o tom, co zaznělo ode mne.



Ačkoli v přípravě nejsou uvedeny časové údaje, předpokládala jsem, že vystačí zhruba na 60 minut. To mi ale vůbec nevadilo, protože jsme navázali pravidelnou dílnou čtení. Po dočtení vlastních knih žáci odpovídali na stejné otázky jako v úvodní hodině – Jak si myslíte, že bude příběh pokračovat dále? Proč si to myslíte?

*Přípravu odučila a reflexi sepsala Mgr. Pavla Danielková*

#### **2.4.5 Komentář k reflexi a k výtvorům žáků**

Co se týče fáze evokace, dá se podle mě konstatovat, že žáky alespoň v obecné rovině vedla správným směrem – žáci hádali, že se bude jednat o nějaké dopadení, což je pravda. Ohledně místa děje už tolik přesní nebyli, což je pochopitelné (zvláště když jim nakonec nebyly ukázány další ilustrace), ale ve výsledku to pro pochopení textu asi není nezbytné. To, že se učitelka nakonec rozhodla žákům neukazovat další ilustrace, vzhledem k odůvodnění respektuji.

Stejně tak chápu pozměnění druhé fáze přípravy: vzhledem k tomu, že jsem hodinu plánovala pro „virtuální žáky“ (tedy takové, které osobně neznám), těžko jsem do přípravy mohla zakomponovat prvky, které směřují spíše k výchově žáků než k vyučování samotnému. Ve školní praxi však učitel musí (zejména na základní škole) při plánování hodiny přemýšlet i nad těmito aspekty výuky, a tak myslím, že tato malá změna rovněž má své opodstatnění a nijak výrazně nemění můj původní záměr.

Tabulky předvídání<sup>108</sup> žáci vyplnili víceméně tak, jak by to mělo vypadat: je vidět, že jsou na metodu pravděpodobně zvyklí a vědí, jak postupovat. Když jsem ještě učila na základní škole, zkoušela jsem tuto metodu se svými žáky, kteří na ni zvyklí nebyli, a nejčastější překážkou bylo to, že nepředvídali na základě textu, ale podle toho, co je zrovna napadlo (přičemž se snažili vymyslet co nejabsurdnější možnost pokračování), nebo své předvídání zdůvodňovali výroky typu „protože jsem chytrý“. To se v jedné tabulce také objevilo, nicméně stále převažují taková zpracování, která odpovídají cílům metody i hodiny.

Návrat k evokaci ve fázi reflexe proběhl tak, jak jsem předpokládala. Nyní si však

---

<sup>108</sup> Všechny žákovské práce připojuji v přílohách.

jasněji uvědomuji, že druhá otázka směřující k vlastní zkušenosti žáků není příliš taktní; do přípravy jsem ji zařadila trochu slepě v rámci plnění cílů, nicméně musím přiznat, že vlastních studentů bych se na něco takového sama asi nikdy nezeptala. Vztahovat čtenářskou zkušenost k vlastní zkušenosti životní je jistě dobré, ale myslím, že tentokrát si každý tuto otázku musí zodpovědět sám pro sebe, jelikož se jedná o celkem osobní téma.

Upřímně by mě asi nenapadlo, že žáci nebudou vědět, co je to obhajoba, nicméně myslím, že se to dá celkem pohotově vysvětlit, a tak by mě tato překážka jako učitelku asi příliš nezaskočila. Myslím, že žáci své obhajoby nakonec napsali vcelku dobře, tzn. nad textem přemýšleli v intencích, které jsem předpokládala. Většinou jako důvod jednání Olmechových udávali potřebu získat peníze, někteří jako další důvod uvedli strach; jejich chování se podle nich tedy dá pochopit, případně i odpustit. Pouze jeden žák z vybraných napsal, že se jejich jednání odpustit nedá, protože se zkrátka nezachovali správně, což mi připadá jako poměrně radikální názor. Jiný žák také napsal, že nebylo správné Tobiáše ukrývat, když po něm muži Jo Mitche pátrali, ale nakonec jej Olmechovi udali, což bylo správné. Tato myšlenka mě poměrně překvapila, protože tím se žák vlastně staví na stranu Jo Mitche a jeho mužů; nejsem však schopná posoudit, zda k tomuto opravdu došel četbou textu, nebo se jedná o nepochopení v důsledku neznalosti kontextu příběhu. Dále jeden žák celou situaci vztáhnul na ukrývání Židů za druhé světové války. Překvapilo mě, že je žák šesté třídy schopen o textu přemýšlet takto v souvislostech. Úkol nicméně ukázal, jak žáci nad četbou přemýšlí, že jsou schopni zvážit různá vysvětlení a zaujmout k příběhu vlastní postoj. Lze tedy konstatovat, že první dva cíle přípravy byly v hodině splněny.

Je pravda, že časování v přípravách neuvádím, i když by tam správně asi mělo být; na druhou stranu podle mě záleží na „cílové skupině“, tedy na schopnostech žáků porozumět čtenému, a také na tom, jak rychle vůbec čtou. V každém případě je ale vhodnější mít připravenou další práci a myslím, že učitelka po zbytek času vhodně navázala na předchozí práci tak, že žáci mohli to samé procvičovat na jiných textech. Je tedy třeba přípravu posoudit také vzhledem k charakteru žáků, případně ji poupravit či doplnit.

## **2.5 Příprava na hodinu: Vango**

### **2.6.1 Didaktický potenciál textu**

#### ***Smysl textu a autorský záměr***

Vybraný úryvek pochází z té části příběhu, kdy Vango začíná cestovat po Evropě, neboť opustil ostrovní klášter svého přítele Zefira. Nechá se v jedné restauraci najmout jako pomocná síla v kuchyni, avšak není tam v bezpečí: po krátké době jej jeho pronásledovatelé nacházejí. Vango propadá strachu, bezmoci a nedůvěře v lidi, ve svět. Nechápe, že jej vždy dostihnou. Jediný, v koho ještě věří, je jeho přítelkyně Ethel. Po několika peripetiích se mu přeci jen podaří nepřátelům uniknout. Text ukazuje beznaděj a rozčarování hrdiny, který je neustále pronásledován, a přitom neví proč; zoufalství člověka, který nemůže spočinout, nemůže najít klid, protože na něj vždycky odněkud číhá nebezpečí, před nímž musí utíkat, zachránit si život. Pasáž, kdy Vango uteče z vlaku, nepřátelé jej hledají a stará paní cestující ve vlaku jim řekne, aby zavřeli okno, nabízí otázku, zda mu pomohla, nebo jej vlastně udala, protože za ním nepřátelé vyšplhají na střechu. Vango skutečně „nemůže věřit ani novorozenci.“

#### ***Čtenář a text***

Text je určen pubescentnímu čtenáři (cca 13-16 let), ve výuce by se tedy s tímto textem dalo pracovat v sedmé až deváté třídě. Příběh se odehrává v reálném prostředí, postavy jsou přirozené, a tak by porozumění žákům nemělo činit potíže. Text je napínavý a má rychlý spád díky krátkým, úsečným větám a četné přímé řeči. Kromě napínavého děje obsahuje i jakousi úvahovou pasáž, v níž se Vango zamýšlí nad svou situací a pokládá si otázky týkající se toho, proč si takový úděl zasloužil, proč se nakonec vždy, zas a znova, musí uchýlit k útěku. Možná, že někteří dospívající si v tomto věku pokládají otázky podobné, cítí, že okolní svět je k nim nespravedlivý, nerozumí jim. Text v žácích kromě napětí může vyvolávat ještě jiné pocity – např. soucit s hlavním hrdinou, odpor k pronásledovatelům nebo k ženě ve vlaku, strach z toho, zda se Vangovi podaří uniknout apod.

Překážku ve čtení úryvku představuje neznalost kontextu příběhu, proto úryvek uvádím stručným komentářem k tomu, kdo je hlavní hrdina, jaký je jeho příběh, co se mu děje (a také, kdo je Ethel).

### ***Žánr textu a způsob autorova podání***

Děj je podán chronologicky. Čtenář sleduje jeden z mnoha Vangových úniků, který končí jaksi otevřeně, ale (aspoň pro tuto chvíli) dobře. Při četbě ve čtenáři vzrůstá napětí z toho, jak to s Vangem dopadne; přestože to každou chvíli vypadá, že už jej „dostanou“, nakonec se mu vždy podaří se zachránit.

Čtenář se zároveň dozvídá i něco o Vangovi, jeho charakteru a životě. Ví, že cestuje po Evropě, už nějakou dobu se skrývá, je bez peněz; je to v podstatě bezdomovec, který se musí živit zbytky z popelnice, jakýsi vyděděnec, jenž se nemůže objevit na denním světle, proto „ožívá jen v noci“. Současně se o něm dozvídá i to, že je pravděpodobně velmi obratný a rychlý, tedy fyzicky zdatný. Psychicky se však spíše trápí, jelikož má pocit, že nemůže nikomu věřit, může se spolehnout pouze sám na sebe: v tom by dospívající čtenář mohl nalézt souznění.

Jak jsem již zmínila výše, k zamyšlení je pasáž, kdy Vango uniká vlakovým okénkem. Žena se sice před nepřáteli tváří, jako by o ničem nevěděla, ovšem jaksi úmyslně na okno, jímž Vango unikl, poukazuje: musí jí být jasné, že to v mužích vzbudí podezření. V textu sice není nic řečeno explicitně, ale vzhledem k tomu, že jeden z mužů za Vangem nakonec vyleze na střechu, je pravděpodobné, že jej žena nakonec vyradila.

### ***Forma a jazykové prostředky ve vztahu k porozumění***

Vzhledem k tomu, že se jedná o prózu pro mládež, neměla by forma ani jazykové prostředky žákům činit obtíže. Naopak, v textu je několik prostředků, které četbu naopak usnadňují: krátké odstavce (dost často pouze o jedné větě), krátké, úsečné věty, přímá řeč – to vše tempo četby a plynutí příběhu zrychluje. Možná, že by žáci nemuseli znát některá slova, např. *jarmárka* nebo *spížírna* – v tom případě učitel žákům význam objasní.

## 2.6.2 Plán hodiny

<b>Ročník:</b>	sedmý až devátý
<b>Časová dotace:</b>	jedna vyučovací hodina
<b>Metody:</b>	podvojný deník, poslední slovo mám já
<b>Pomůcky:</b>	kopie úryvku z románu <i>Vango</i> (v příloze), sešit
<b>Velká myšlenka:</b>	I když už někdy máme pocit, že nás celý svět zradil, často se nám nakonec podaří ze svízelné situace nějak vyváznout.
<b>Důkazy o učení:</b>	vyplněný podvojný deník v sešitě
<b>Východiska:</b>	Žák: <ul style="list-style-type: none"><li>- dokáže číst text vnímavě</li><li>- je schopen formulovat své dojmy z četby a zdůvodnit je</li><li>- naslouchá názorům ostatních</li></ul>
<b>Cíle:</b>	Žák: <ul style="list-style-type: none"><li>- vyhledá v textu místa, která na něj působí, a zaznamená je</li><li>- zdůvodní svůj výběr, popíše svůj čtenářský zážitek</li><li>- reaguje na záznamy spolužáků, porovná s nimi své vlastní</li></ul>

### Evokace

Tvorba krátkého příběhu na základě klíčových slov: *pronásledování*, *mladý muž*, *vlak*, *nebezpečí*, *starší žena*. Žáci ve dvojici vytvoří krátké vypravování, v němž by se měli řídit uvedenými slovy (nemusí je přímo použít, ale příběh by podle nich měly být vystavěn). Poté si výtvary přečtou ve dvojici, nakonec dobrovolníci mohou přečíst před třídou.

### Uvědomění

Každý žák si vezme čistý papír (nebo čistou stránku v sešitě) a rozdělí jej na dva sloupce. Sloupce nadepíše podle následujícího vzoru:

<i>Citát:</i>	<i>Vlastní komentář:</i>

Učitel žákům zadá instrukce: *Do prvního sloupce запиšte citace z textu, tedy pasáže, které vás nějakým způsobem zaujaly (způsob vyjádření, myšlenka, pocit, něco vám to připomnělo). Může to být slovo, slovní spojení, celá věta nebo více vět. (Je vhodné určit minimální počet položek, např. čtyři).*

Dále zadá instrukci týkající se druhého sloupce: *Do druhého sloupce celou větou запиšte zdůvodnění svého výběru. Pokud žáci nejsou zvyklí touto metodou pracovat, učitel jim situaci modeluje na citátu, který si sám vybral.*

Po tomto zadání dostane každý žák vlastní kopii textu. Každý postupuje vlastním tempem.

### **Reflexe**

Fáze reflexe proběhne metodou „poslední slovo mám já“. Dobrovolníci přečtou citáty, které si vypsali, a spolužáci hádají proč; nakonec dobrovolníci řeknou skutečný důvod výběru. V návaznosti na různá zdůvodnění může proběhnout diskuze o tom, v čem se zdůvodnění shodují nebo liší, proč někoho zaujala zrovna určitá pasáž a jiného ne.

Nakonec žákům položíme otázku: V čem se příběh, který jste četli, shoduje s tím, který jste psali na začátku, a v čem se naopak liší? Vzhledem k tomu, že každá dvojice napsala jiný příběh, žáci odpověď nejdříve ve dvojici prodiskutují a až nakonec vybraní žáci odpoví.

### **2.6.3 Komentář k přípravě**

#### ***Evokace***

Tuto aktivitu pro evokaci jsem zvolila proto, aby se žáci „naladili“ na příběh, který budou číst, prostřednictvím klíčových slov, které jsem zvolila na základě úryvku z *Vanga*. Žáci si tak vytvoří určitou představu o tom, co budou číst, jaké budou hlavní motivy příběhu, a v závěru své výtvary pak budou moct porovnat s přečteným. Útvar jsem v přípravě označila jako vypravování – text by v ideálním případě měl mít pointu.

#### ***Výběr textu a fáze uvědomění***

Tento úryvek jsem vybrala proto, že je napínavý a je v něm zobrazeno pronásledování, které je hlavním tématem celého románu. Také v něm vystupuje hlavní hrdina a čtenář, který román nezná, se o něm může něco dozvědět. Žáci se nicméně nedozvědí, *proč* je Vango pronásledován: to jim učitel buď může prozradit, nebo si román budou muset přečíst sami.

Jak jsem již zmínila, v textu jsou pasáže, které ve čtenáři mohou vyvolávat různé pocity. Také tam jsou některá „poetická“, obrazná vyjádření, která čtenáře mohou zaujmout už proto, jak jsou napsaná. Z toho důvodu jsem zvolila metodu podvojného deníku; také proto, že jsem přípravu (oproti dalším dvěma) chtěla zaměřit více na čtenářský zážitek, na to, jak text může ve čtenáři rezonovat. Metoda vede žáky k pozornější četbě, k tomu, aby text četli vnímavěji a současně se učili pojmenovat to, co v nich vyvolává.

#### ***Reflexe***

Pro fázi reflexe jsem zvolila metodu „poslední slovo patří mně“, která by měla směřovat k diskuzi nad textem, pasážemi, které si žáci vybrali. Žáci se učí přesně formulovat své myšlenky, ale také akceptovat názory ostatních, naslouchat jim a současně o nich diskutovat. Dále žáci vidí, jak lze nad textem přemýšlet, jaké myšlenky a pocity nám může předávat a že (většinou) neexistuje pouze jediný způsob jeho výkladu.

## **2.6 Příprava na hodinu: Dva životy pana Perla**

### **2.6.1 Didaktický potenciál textu**

#### ***Smysl textu a autorský záměr***

Vybraný úryvek pochází z fáze příběhu těsně před tím, kdy jsou Ilian (alias pan Perle) s Oliou vyhoštěni z království, jemuž vládne Ian, Ilianův zlý bratr. Ian v jedné z komnat svého zimního hradu vězní vílu Oliu v domněnání, že je to jeho sestra. V komnatě zavírá zároveň svého sluhu, mága Taaga, aby ověřil, případně vyvrátil Oliinu totožnost; pokud však Olia není královou sestrou, musí se do něj zamilovat. Olia ale miluje Iliana, který vytuší její neštěstí a v převleku pronikne do bratrova hradu, aby jí byl nablízku. Olie se i přes přítomnost stráží a samotného krále podaří z komnaty uniknout a setkat se s Ilianem. Jejich vztah je však odhalen a kvůli své lásce (a nenávisti krále Iana) jsou vyhnáni z království do Paříže, kde se však nikdy nemohou setkat. Text ukazuje, že někdy ani láska dvou lidí nepřemůže nenávist jednoho člověka. Na konci textu se nabízí otázka, zda Olie takřikajíc „stálo za to“ opustit svůj svět a odejít za Ilianem, i když se už nikdy nemohou vidět. Má smysl být nablízku někomu, koho milujeme, i když náš cit nemůže dojít naplnění? A také: je postava Taaga jednoznačně negativní?

#### ***Čtenář a text***

Text je určen dospívajícímu čtenáři (cca 13-16 let), ve výuce by se tedy s tímto textem dalo pracovat v osmém nebo devátém ročníku, eventuálně ve druhém pololetí sedmého ročníku základní školy. Příběh se odehrává v pohádkovém světě, se kterým by čtenář v tomto věku již měl mít důvěrnou čtenářskou zkušenost. V textu se jasně projevují rysy žánru – děj se odehrává v pohádkovém království na hradě, mezi postavami vystupují víla a mág s nadpřirozenými schopnostmi. Vzhledem k oblibě fantasy žánru u teenagerů si myslím, že by žáky tento text mohl oslovit, mohl by jim být blízký, a to i díky napínavému ději.

Překážku ve čtení úryvku opět představuje neznalost kontextu příběhu, proto je úryvek uveden krátkým komentářem toho, co se mezi zúčastněnými postavami dosud přihodilo. Celý příběh, jakož i vztahy mezi postavami jsou poměrně propletené a komplikované (pan Perle v úryvku navíc vystupuje pod původním jménem Ilian), ale věřím, že komentář k pochopení vybraného úryvku postačí.



### ***Žánr textu a způsob autorova podání***

Události se odvíjejí chronologicky. Čtenář již od začátku ví, že Ilian přišel Oliu zachránit, avšak víla se musí zachránit v podstatě sama, mezi Ilianem a sluhou jeho bratra Iana nakonec k žádnému boji, který by čtenář zpočátku možná očekával, nedochází. Již při první příležitosti víla svým věznilům uniká, napětí je stupňováno jejím opakovaným převtělováním v různá zvířata, neutuchající snahou o záchranu vlastního života, dějový spád urychluje také použití přímé řeči a krátkých vět. Příběh má přibližně v polovině zdánlivě šťastný konec, jelikož se dvojici podaří se setkat; zdá se, že láska opět vítězí nad zlem a nenávistí.

Nakonec je však opak pravdou a čtenářovo očekávání se nenaplní. Konec úryvku vlastně neodpovídá typickému rysu žánru pohádky: příběh nekončí šťastně (ale vlastně ani zcela nešťastně – to je věc diskuze). Kromě toho, že milencům není dopřán společný život, je Olia navíc zbavena svých nadpřirozených schopností. Na druhou stranu, princ Ilian není popraven (i pro zlého mága platí jistá pravidla) a oba milenci jsou vyhoštěni do vyhnanství, ve kterém se ovšem nikdy neuvidí. Konec textu je vlastně otevřený a nejasný stejně jako je nejasné vyznění celého románu.

### ***Forma a jazykové prostředky ve vztahu k porozumění***

Opět se jedná o prózu pro mládež, a tak by forma ani jazykové prostředky neměly představovat jakoukoli překážku v četbě. Žák by snad nemohl rozumět jen některým slovům, např. *bašta* nebo *lučištník*. Stejně tak ani forma a žánr by pro žáka neměly být problémem, avšak je třeba, aby žák pochopil hned úvodní odstavec textu, aby si uvědomil, že onen „mladý muž“ je Ilian (pan Perle), který si přišel pro Oliu.

## 2.6.2 Plán hodiny

<b>Ročník:</b>	osmý, devátý
<b>Časová dotace:</b>	dvě vyučovací hodiny
<b>Metody:</b>	volné psaní, literární kroužky
<b>Pomůcky:</b>	nakopírovaná ukázka z románu <i>Dva životy pana Perla</i> (v příloze), nakopírované zadání práce do skupin (v příloze), sešit
<b>Velká myšlenka:</b>	Láska dvou lidí může být ohrožena nenávistí a zlostí jednoho člověka, avšak představuje pouto tak silné, že ani ona nenávist a zlost jí nezabrání v existenci.
<b>Důkazy o učení:</b>	písemný výstup z role každého žáka
<b>Východiska:</b>	Žák: <ul style="list-style-type: none"><li>- interpretuje postavu, zdůvodní její jednání;</li><li>- vyhledá v textu důležitá místa a svou volbu zdůvodní;</li><li>- si nad textem pokládá otázky;</li><li>- byl prakticky seznámen s metodou volného psaní;</li><li>- je zvyklý pracovat ve skupině.</li></ul>
<b>Cíle:</b>	Žák: <ul style="list-style-type: none"><li>- společně s ostatními interpretuje text z různých hledisek, zejména postav a děje</li><li>- rozvíjí schopnost domýšlet literární příběh</li><li>- zváží různé interpretace smyslu příběhu</li></ul>

### Evokace

Volné psaní na téma „nešťastná láska“. Žákům také nabídneme začátek textu: „*V příběhu o nešťastné lásce je...*“. Píší po dobu tří minut. Poté si své texty přečtou ve dvojici, kdo chce, může přečíst před celou třídou. Společně shrneme, co se v žakovských textech objevovalo, jaké prvky; zapisujeme je na tabuli.

## **Uvědomění**

### **a. Tiché čtení úryvku**

### **b. Reakce na přečtené**

Položíme žákům otázky:

- *Jak se vám text četl?*
- *Je něco, co vás v textu překvapilo, čím vás text oslovil, zarazil? Proč?*

Následuje sdílení v celé třídě.

### **c. Rozdělení rolí**

Studenti vytvoří skupiny o čtyř až pěti členech. Žákům rozdáme (nebo promítneme) zadání jednotlivých rolí. Každý ve skupině si jednu roli zvolí a svůj výběr ostatním zdůvodní. Před tím, než se žáci začnou věnovat svým rolím, proběhne porada skupiny o případných nejasnostech.

### **d. Samostatná práce**

### **e. Sdílení ve skupině**

## **Reflexe**

### **a. Postupné výpovědi účastníků**

### **b. Návrat k evokaci**

- položíme žákům otázky:
  - o *V čem se příběh shoduje s tím, co jste psali na začátku, a v čem se naopak liší?*

### **c. Diskuze**

- položíme žákům otázky:
  - o *Jak byste vyložili konec příběhu? Myslíte, že Olia udělala správně, že se nechala vyhostit spolu s Ilianem?*
  - o *Má podle vás vztah v takových podmínkách vůbec nějaký smysl?*
- žáci nejdříve diskutují v původních skupinách, poté v celé třídě

### 2.6.3 Modelové výstupy z rolí

**Tazatel** – Odpovědi více než jinde závisí na žákovi, ale i přesto předkládám několik modelových otázek:

- *Proč Olia v převtělení za mouchu ze sálu neunikla rovnou?*
- *Jak se asi Ian cítil, když zjistil, že nemá sestru, ale bratra, do kterého je navíc Olia zamilovaná?*
- *Zvolil Taage místo smrti vyhoštění čistě z obavy o své prokletí, nebo proto, že v jádru nebyl až tak zlý?*
- *Proč Olia zvolila vyhnanství i přes to, že se s Ilianem už nikdy neuvidí?*
- *Jak se asi vztah Oliy a Iliana bude dál vyvíjet?*

**Vykladač postav** – V textu klíčovou roli sehrávají čtyři postavy: Ian, Taage, Olia a Ilian.

- *Ian*: bratr Iliana, král, zlý, nenávistný. Chce Oliu pro sebe, ale ví, že ji nemůže mít. Když zjistí, že jeho bratr (domnělá sestra) kromě toho, že – v jeho očích – zabil matku a zapříčinil pobláznění otce, tvoří pár s Oliou, do které se Ian sám zamiloval, nenávidí jej ještě víc. Ve skutečnosti je nešťastný, ale svůj smutek dává najevo nenávistí a násilím.
- *Taage*: zlý mág, který je ve službách krále Iliana. Dokáže se proměnit v jiné bytosti. Po většinu času jedná v souladu s přáním krále (pronásleduje Oliu), avšak nakonec jej – bez jeho vědomí – neposlechne, neboť se obává prokletí. Rozhoduje se takto opravdu jen proto, že se bojí o svou vlastní existenci, nebo v jádru má alespoň trochu pochopení a chce Iliana ušetřit, a stejně tak Oliu?
- *Olia*: patnáctiletá víla mající nadpřirozené schopnosti (stejně jako Taage). Pravděpodobně je chytrá, umí se rychle rozhodovat (když uniká Taagovi). Je zamilovaná do Iliana a je ochotna kvůli němu přijít o své nadpřirozené schopnosti i opustit království.
- *Ilian*: bratr, domnělá sestra Iana. Zamilovaný do Oliy. Je předmětem nenávisti svého bratra. V příběhu plní roli spíše pasivní, ale i tak je pro vývoj příběhu důležitý.

**Hledač citací** – uvádím několik citací pro příklad:

- *„Nikdo si nevšiml, že také Olia se neslyšně přitiskla ke dveřím. Rychle oddychovala. Její moc začínala na dosah ruky, jen pár centimetrů za dveřmi skleněné komnaty.“* Úryvek

představuje důležitou část ve vývoji příběhu – Olia se dostává ven z vězení.

- „*Nemyslela už na své pronásledovatele, na prašivého psa, který ji chtěl oklamat, na skleněnou komnatu. Myslela už jenom na něho. Právě totiž ucítila jeho přítomnost.*“  
Úryvek představuje zlom v ději – Olia přestává být pronásledována, a navíc si uvědomuje, že Ilian ji přišel zachránit a je někde nablízku.
- „*Vzal ji do náručí. – Našli je v objetí na hradebním ochozu. – Vytrhli mu ji z náručí.*“  
Citaci jsem vybrala proto, že opět představují zlom v ději: čtenář se domnívá, že vše dobře dopadlo, avšak vzápětí události nabírají jiný směr.
- „*Prince Iliana svěřili Taagovi, aby ho tajně popravil u majákové lodi. Ale zlý duch se bál prokletí, které stíhá vrahy králů. Iliana nezabil. Vyhostil do ho vyhnanství bez možnosti návratu.*“  
Úryvek opět představuje zlom v ději, jedná se o finální scénu, která rozhoduje o Ilianově osudu.

**Spisovatel** – Zde záleží na invenci žáka, nicméně jedná se o setkání poměrně kontroverzní. Rozhovor pravděpodobně bude mít podobu hádky, která může skončit buď rozeprí, nebo usmířením.

**Ilustrátor** – Zde plně záleží na invenci a talentu žáka.

## 2.6.4 Komentář k přípravě

### **Evokace**

Metodu volného psaní jsem vybrala, aby si žáci mohli vybavit, co si spojují s tématem, ať už z osobní zkušenosti, nebo z textů, filmů, ve kterých se s tématem setkali. Každý může pracovat vlastním tempem a svůj výtvar nemusí prezentovat před třídou. V této fázi by se pravděpodobně dalo pracovat i metodou myšlenkové mapy.

### **Výběr úryvku, fáze uvědomění**

Daný úryvek jsem vybrala jednak proto, že je v něm napětí, a jednak proto, že je to v podstatě začátek celého příběhu vyhnanství pana Perla; také proto, že se v něm objevuje téma lásky,

jež je jedním z témat celého románu. Má nejednoznačný konec, o kterém se dá diskutovat – opět stejně jako celý román.

Metoda literárních kroužků se mi zdála vhodná pro to, aby žáci nad textem přemýšleli sami, interpretovali jej s minimální pomocí učitele; také z toho důvodu je příprava určena pro osmý či devátý ročník, kdy by žáci již měli být schopni samostatné práce s textem a zároveň spolupráce s ostatními. Role jsem volila tak, aby žáci text prozkoumali z různých úhlů; zaměřila jsem se zejména na děj a postavy, které žáci zřejmě budou vnímat nejvíce, ale také na otázky, které si nad textem můžeme pokládat, aby o něm žáci hlouběji přemýšleli. Role ilustrátora je z výběru asi nejjednodušší – zvolila jsem ji proto, aby existovala možnost i pro ty žáky, kteří v rozboru textu eventuálně nejsou příliš zdatní, nebo zkrátka mají výtvarný talent a chtěli by ho využít i v jiných hodinách než ve výtvarné výchově.

### **Reflexe**

První úkol reflexe spočívá v představení jednotlivých výstupů z rolí. Druhý úkol představuje návrat k evokaci: žáci porovnají své původní představy s tím, co právě přečetli, a zároveň „připravuje půdu“ pro následující úkoly.

V závěrečné fázi reflexe dojde k diskuzi nad smyslem, vyzněním příběhu, jenž je nejednoznačný stejně jako vyznění celého románu: žáci mají příležitost formulovat a prezentovat své názory.

### 3. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poukázat na potenciál didaktického využití románů *Tobiáš Lolness*, *Vango* a *Dva životy pana Perla* od Timothée de Fombella, současného francouzského spisovatele literatury pro děti a mládež, a to ve výuce literatury na druhém stupni základní školy. V práci jsem popisovala své zážitky z četby těchto děl, dále jsem jejich vybrané aspekty podrobila literárně teoretické analýze, z každého románu vybrala tři úryvky, sepsala jejich didaktické potenciály a na jejich základě vytvořila tři přípravy na práci s textem dle metod rozvíjejících kritické myšlení a porozumění textu (RWCT). Každá příprava byla opatřena didaktickým komentářem každé fáze výuky, rovněž jsem okomentovala výběr jednotlivých úryvků.

V teoretické části práce jsem stručně nastínila literárně teoretická, psychologická a didaktická východiska práce. Vymezila jsem pojem literatura pro děti a mládež, popsala její současnou podobu a pokusila se do kontextu současné produkce zasadit Fombellovu tvorbu. Rovněž jsem z hlediska psychologie charakterizovala pubescentního čtenáře, jemuž je autorova tvorba určena, a na základě výzkumů vymezila čtenářovy preference. Jednalo se především o výzkumy z absolventských vysokoškolských prací, jelikož jsem se snažila volit takové výzkumy, které by byly co nejaktuálnější. Na základě těchto poznatků jsem se zamýšlela nad tím, zda dnešního dospívajícího čtenáře může Fombellova tvorba oslovit a čím. Došla jsem k závěru, že ano, a to zejména díky napínavému ději, charakteru hrdinů a tématům, jež jsou pubescentům blízká (jedná se především o téma lásky a přátelství).

Teoretická část obsahuje rovněž literárně teoretické analýzy románů; analyzovala jsem vybrané aspekty děl, které jsem považovala za nejvýraznější a také nejdůležitější pro následnou didaktickou aplikaci (vyprávění, časoprostor, postavy a témata). Vzhledem k tomu, že o Fombellovi neexistuje žádná teoretická práce, konfrontovala jsem své vlastní myšlenky s literárními kritikami a recenzemi. Díky literární analýze se ukázalo, že jsou romány ve své struktuře velice propracované a jsou na vysoké literární úrovni. Rovněž se ukázalo, že se jednotlivé romány v mnoha ohledech shodují: zejména ve vyprávěcím postupu, jenž by se snad dal označit za „fombellovský“ – autor ve všech třech dílech střídá postup chronologický s retrospektivním. Tento postup je vhodným prostředkem k vytváření napětí a k probouzení zvědavosti, i když někdy může představovat naopak obtíž, jelikož se jím příběh čím dál více zamotává (*Vango*).

Dále spolu romány mají společné charaktery hlavních postav, především v *Tobiášovi Lolnessovi* a *Vangovi*, ve *Dvou životech pana Perla* pouze částečně. Hlavním hrdinou bývá chlapec mezi třinácti a dvaceti lety, inteligentní, důvtipný, fyzicky zdatný, se smyslem pro spravedlnost a řád ve světě. Je zamilován do dívky, jež mu svým vzhledem i charakterem odpovídá: neobvykle krásná, charismatická, inteligentní a svérázná, poněkud se lišící od ostatních (tato vlastnost je vnímána jako pozitivní). Této lásce někdy předchází přátelství (*Tobiáš Lolness*), avšak v každém případě je to pouto, které trvá roky a nic jej nemůže zpřetrhat.

S tím souvisí i další aspekt, v němž se romány shodují, tedy v hodnotách, které prezentují jako správné. Fombelle svým čtenářům nevtíravě připomíná, co je na světě nejdůležitější: přátelství, láska (ať už partnerská, nebo rodinná) a spravedlnost. Spravedlnost se jako důležitá hodnota rýsuje na pozadí společnosti nějakým způsobem totalitní, uzurpované, neschopné fungovat na demokratických principech.

Přestože se romány v mnohém shodují, každý je přece jen trochu jiný. Liší se zejména v tom, kdy a kde se odehrávají: Tobiáš Lolness je miniaturní bytost žijící na stromě, Vango je naopak přirozená postava ze světa s reálnými prvky; pan Perle sice také žije v reálném světě, ale je to princ z pohádkového království, který je tu ve vyhnanství. V dílech se tak prolínají prvky nadpřirozena, fantasy, pohádky, ale i klasického a postmoderního románu. Ve *Dvou životech pana Perla* se autor pokusil právě o jakési „psaní o psaní“, jež je pro postmodernu typické.

Praktická část obsahuje vlastní zážitky z četby románů; každý zážitek je rozdělen do tří částí, a sice „před četbou“, kde popisují svá očekávání na základě toho, co o románu můžou zjistit, aniž bych ho četla (tj. obálky, anotace, ilustrací, názvů částí a kapitol), dále „při četbě“, kde reflektují své myšlenky a pocity při čtení románů, a nakonec „po četbě“, kde popisují své výsledné dojmy. Svůj čtenářský zážitek jsem se pokusila průběžně srovnávat se zážitkem modelového čtenáře, zamýšlela jsem se nad tím, co by jej mohlo zaujmout a co by mu naopak mohlo činit potíže. Čtenářsky nejprístupnější a nejatraktivnější pro mě zůstává román *Tobiáš Lolness* a po něm následují *Dva životy pana Perla*; román *Vango* mě bohužel příliš neoslovil, neboť mi připadá až příliš rozsáhlý a komplikovaný; také jsem v něm kromě napětí (které se u mě ale po prvním díle vyčerpalo) nedokázala najít nějaký myšlenkový rozměr, díky kterému bych jej kvalitou zařadila po bok dalších dvou románů.

Praktickou část dále tvoří didaktické potenciály vybraných úryvků (úryvky zařazeny



v přílohách) a tři modelové přípravy na hodiny literatury na druhém stupni základní školy. Všechny přípravy jsou vytvořeny podle modelu E-U-R a použila jsem v nich metody RWCT. Každá příprava obsahuje údaje o doporučeném ročníku, časové dotaci, použitých metodách a potřebných pomůckách, dále velkou myšlenku, východiska, cíle a důkaz o učení. Výběr textu a jednotlivé fáze každé z příprav jsem opatřila komentáři, ve kterých jsem uvedla, proč jsem danou aktivitu a danou metodu zvolila a co pomocí ní žáci rozvíjejí.

Příprava na práci s úryvkem z románu *Tobiáš Lolness* byla ověřena v praxi na ZŠ náměstí Svobody 2 v Praze 6, a to Mgr. Pavlou Danielkovou. Ta na základě realizace přípravy sepsala reflexi, kterou jsem přiložila za plán hodiny, a také mi předala vybrané práce žáků, jež jsem zařadila do příloh. Tuto reflexi jsem rovněž okomentovala, stejně tak výtvary žáků. Příprava byla ve výsledku sice trochu pozměněna, ale mám za to, že její cíle byly převážně splněny, jelikož žáci ve svých pracích reagovali převážně tak, jak jsem si původně představovala. Textu porozuměli a dle reflexe Mgr. Danielkové je i zaujal, protože byl napínavý. V přípravě nicméně byly i některé nedostatky, např. neuvedené časování aktivit a také otázka směrem k vlastní zkušenosti žáků s něčím podobným, o čem četli v textu. Tato otázka byla příliš osobní a v přípravě bych ji pro příště vynechala.

Jistě by bylo přínosné tyto tři romány porovnat s dalšími autorovými romány či s jiným dílem současné literatury pro děti a mládež, jež se v některých rysech shoduje s jeho díly. Možné by bylo také vytvoření jakéhosi cyklu, prostřednictvím kterého by se žáci seznámili s autorovou tvorbou komplexně a sledovali tak společné rysy románů, především např. jejich témata.

## Seznam literatury

### Primární literatura

FOMBELLE, T. de: *Dva životy pana Perla*. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-022-6

FOMBELLE, T. de: *Tobiáš Lolness*. Praha: Baobab, 2009. ISBN 978-80-87060-22-3

FOMBELLE, T. de: *Vango*. Praha: Baobab, 2013. ISBN 978-80-87060-77-3

### Sekundární literatura

LURKER, M.: *Slovník symbolů*. Praha: Universum, 2005. ISBN 80-242-1588-8

MANDYS, P. a kol.: *2x101 knih pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-03336-5

PETERKA, J., MOCNÁ, D. a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X

ŠLAPAL, M., KOŠTÁLOVÁ, H., HAUSENBLAS, O. a kol.: *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7

TRÁVNÍČEK, Jiří: *Česká čtenářská republika: generace, fenomény, životopisy*. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7491-850-6

VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0

### Internetové zdroje

*Anketa: Suk – čteme všichni 2017* [online]. Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského [cit. 24. 11. 2018] Dostupné z <http://npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni>

*Databáze knih* [online]. Databazeknih.cz [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/autori/timothee-de-fombelle-6097>

GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L.: *Jak čtou české děti?* [online]. [cit. 28. 11. 2018] Dostupné z <http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf>

GRUBBHOFER, V.: *Milenci zakleté lásky putují k naději. Příběh, kterému podlehnete* [online]. Českobudějovický deník.cz [citováno 5.5.2018]. Dostupné z [https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura\\_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html](https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/recenze-milenci-zaklete-lasky-putuji-k-nadeji-pribeh-kteremu-podlehnete-20160218.html)

HÁJKOVÁ, H.: *Výzkum čtenářství dnešní mládeže ve věku 12-15 let* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014, 44 s. Bakalářská práce. Dostupné z [https://theses.cz/id/x70ixy/BP\\_-\\_Hjkov\\_Hana.pdf](https://theses.cz/id/x70ixy/BP_-_Hjkov_Hana.pdf)

MILOTOVÁ, A.: *Využití díla Timothée de Fombella Céleste, ma planète ve výuce francouzského jazyka* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, 2012. [cit. 25. 11. 2018] Diplomová práce, s. 27. Dostupné z <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/4043/1/Alena%20Milotova%20Vyziti%20dila%20Timothee%20de%20Fombella%20Celeste%2C%20ma%20planeta%20ve%20vyuce%20francouzského%20jazyka.pdf>

NEJEDLÝ, J.: *Vango je román hodný svého žánru, suverénně odvyprávěná pohádka pro dospělé čtenáře* [online]. Vltava [cit. 19. 11. 2018]. Dostupné z <https://vltava.rozhlas.cz/vango-je-roman-hodny-jmena-sveho-zanru-suverenne-odvypravena-pohadka-pro-dospele-5096874>

*Nejlepší knihy dětem* [online]. Svaz českých knihkupců a nakladatelů. Dostupné z <https://www.nejlepsiknihydetem.cz/>

OTTEROVÁ, M.: *Tobiáš Lolness – život ve větvích* [online]. Plav – měsíčník pro světovou literaturu. [cit. 16. 5. 2018]. Dostupné z <http://www.svetovka.cz/archiv/2008/06-2008-recenze.htm>

PEROUTKOVÁ, A.: *Problematika čtenářství u pubescentů* [online]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 73 s. Diplomová práce, s. 24. Dostupné z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1490195451.pdf>

POUČOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Vango* [online]. iLiteratura.cz [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/clanek/33091/fombelle-timothee-de-vango>

PISA [online]. oecd.org [cit. 24. 11. 2018]. Dostupné z <http://www.oecd.org/pisa/>

ŠUBRTOVÁ, M.: *Fombelle, Timothée de: Dva životy pana Perla* [online]. iLiteratura.cz [cit. 28.4.2018]. Dostupné z <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36413/fombelle-timothee-de-dva-zivoty-pana-perla>

*Timothée de Fombelle* [online]. Gallimard – livres pour enfants et éditeur de littérature jeunesse [cit. 22. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.gallimard-jeunesse.fr/Auteur/Timothee-de-Fombelle>

*Tisková zpráva Čtení pomáhá 2015* [online]. [cit 24. 11. 2018]. Dostupné z <https://bit.ly/2KAD1Zv>

*Vango – kniha o chlapci, který utíkal* [online]. Teepek.cz [cit. 25. 11. 2018]. Dostupné z: [www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal](http://www.teepek.cz/skaut-in/535-vango...lapci-ktery-utikal)